

PATĒRĒTĀJU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS CENTRS

29.10.2025.

Nr. 8

*Vadlīnijas**

**Patērētāju tiesību aizsardzības centra uzraugāmajiem Noziedzīgi
iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas
finansēšanas novēršanas likuma un Starptautisko un Latvijas
Republikas nacionālo sankciju likuma subjektiem**

RĪGA

*Šis dokuments nav oficiāla tiesību normu interpretācija, bet ir Patērētāju tiesību aizsardzības centra kā uzraudzības iestādes viedoklis
par tiesību normu interpretāciju.

Saturs

Izmantotie saīsinājumi.....	5
Ievads.....	7
1. NILLTPF vispārīgais raksturojums.....	8
1.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas definīcija.....	8
1.2. Uz risku balstīta pieeja	8
1.3. Terorisms un tā finansēšana	9
1.4. Proliferācija un tās finansēšana	10
1.5. Terorisma un proliferācijas finansēšanas riski	10
2. Risku novērtējums	11
2.1. NILLTPF risku novērtējums	11
2.2. Sankciju risku novērtējums	16
2.3. Izmantojamie avoti	16
3. Iekšējās kontroles sistēma	17
3.1. IKS vispārīgais raksturojums	17
3.2. Par NILLTPFN atbildīgie darbinieki.....	19
3.3. Darbinieku apmācības	20
3.4. Neatkarīgais iekšējais audits – Kredīta devējiem.....	21
3.5. Ziņojums par NILLTPF risku pārvaldību.....	22
3.6. Darbības kvalitātes paškontrolē.....	22
4. Risku faktori	23
4.1. Risku faktoru raksturojums	23
4.2. Risku paaugstinošie faktori un pazīmes	24
4.3. Risku pazeminošie faktori	24
5. Klientu izpēte.....	25
5.1. Klientu izpētes vispārīgais raksturojums.....	25
5.2. Klientu identifikācija	27
5.2.1. Fizisku personu klātienes identifikācija	27
5.2.2. Juridisko personu un juridisko veidojumu klātienes identifikācija	28
5.2.3. Neklātienes identifikācija	29
5.3. Paaugstināta riska jurisdikcija un augsta riska trešās valsts.....	30
5.4. Čaulas veidojumi	31
5.5. Politiski nozīmīgas personas statusa noskaidrošana.....	31

6. Patiesais labuma guvējs	33
6.1. Patiesā labuma guvēja noskaidrošana.....	33
6.2. Ziņošana Uzņēmumu reģistram par, iespējams, nepatiesu PLG	36
7. Vienkāršotā un standarta klienta izpēte	37
7.1. Vienkāršotās klienta izpētes prasības	37
7.2. Klienta vispārīgās (standarta) izpētes pamata pasākumi	38
8. Klienta padziļinātā izpēte	38
8.1. Klienta padziļinātās izpētes priekšnoteikumi	38
8.2. Klienta padziļinātās izpētes papildus prasības.....	39
8.3. Atkārtotas pārbaudes	40
9. Klientu izpētes pasākumu dokumentēšana un dokumentu glabāšana	40
9.1. Klientu izpētes pasākumu dokumentēšana	40
9.2. Aizdomīgu darījumu attiecību reģistrs	41
10. Darījuma attiecību uzraudzība.....	42
10.1. Uzraudzības vispārīgais raksturojums	42
10.2. Uzraudzības prasības	42
10.3. Maksājumu sliekšņu noteikšana darījumu uzraudzībai	43
10.4. Risku mazinoši pasākumi	45
11. Ziņošanas pienākums.....	45
11.1. Aizdomīgi darījumi	45
11.2. Ziņošana par aizdomīgiem darījumiem	46
11.3. Atturēšanās no darījuma veikšanas	46
11.4. Aizliegums izpaust ziņošanas faktu.....	47
12. Starptautisko un nacionālo sankciju izpilde	47
12.1. Sankcijas.....	47
12.2. Sankciju noteikšanas sekas	48
12.3. Saistošie sankciju režīmi	49
12.4. Sankciju pārkāpšanas riska pārvaldīšanas IKS.....	49
12.5. Ziņošana par iespējamu izvairīšanos no sankciju režīma	51
12.6. Atbildība par sankciju pārkāpšanu	51
13. Tehnoloģiskie risinājumi	51
Pielikums Nr.1	52
Piemēri risku ietekmējošām pazīmēm (faktoriem) Kredīta devējiem	52
Pielikums Nr.2	53

Piemēri risku ietekmējošām pazīmēm parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem	53
Pielikums Nr.3	55
Klienta anketa Fiziskai personai.....	55
Pielikums Nr.4.....	57
Klienta anketa Juridiskai personai	57
Pielikums Nr.5	59
Iekšējā audita forma (Kredīta devējiem)	59

Izmantotie saīsinājumi

ANO sankcijas - Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes noteiktie sankciju režīmi

Atbildīgais darbinieks - Likuma subjekta iecelta viena vai vairākas atbildīgās personas (tai skaitā no augstākās vadības), kas ir atbildīgas par NILLTPFN un Sankciju likuma prasību izpildi

EBI - Eiropas Banku iestāde

Starptautiskās sankcijas - atbilstoši starptautiskajām tiesībām attiecībā uz sankciju subjektu noteikti ierobežojumi, kurus pieņēmusi Apvienoto Nāciju Organizācija vai Eiropas Savienība, vai cita starptautiskā organizācija, kuras dalībvalsts ir Latvija, un kuri ir tieši piemērojami vai ieviesti Latvijā šajā likumā noteiktajā kārtībā

FID – Finanšu izlūkošanas dienests

IKS - Iekšējās kontroles sistēma

Kredīta devējs - Persona, kura nodarbojas ar patērētāju kreditēšanu, un kurām PTAC izsniedz speciālo atļauju (licenci) kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai

Likuma subjekti – Kredīta devēji un Parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzēji

Likums - Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums

Nacionālās sankcijas - atbilstoši Latvijas normatīvajiem aktiem un starptautiskajām tiesībām attiecībā uz sankciju subjektu noteikti ierobežojumi, kurus Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumā paredzētajā kārtībā noteicis Ministru kabinets;

NATO - Ziemeļatlantijas līguma organizācija (*North Atlantic Treaty Organization*)

NILL - Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana

NILLTPF - Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un terorisma un proliferācijas finansēšana

NILLTPFN - NILLTPF novēršana

Noteikumi Nr. 392 - Ministru kabineta 2018.gada 3.jūlija noteikumi Nr. 392 „Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienas identifikāciju”

Noteikumi Nr. 705 - Ministru kabineta 2018.gada 13.novembra noteikumi Nr. 705 „Noteikumi par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas prasībām patērētāja kreditēšanas un parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem”

Noteikumi Nr. 550 – Ministru kabineta 2021.gada 17.augusta noteikumi Nr. 550 “Noteikumi par aizdomīgu darījumu ziņojumu un sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu”

NRA – Latvijas Nacionālais NILLTPF risku novērtēšanas ziņojums

OFAC - ASV Valsts kases Ārvalstu aktīvu kontroles birojs (*Office of Foreign Assets Control*)

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs - persona, kura nodarbojas ar ārpustiesas parāda atgūšanas pakalpojuma sniegšanu un kurai PTAC izsniedz speciālo atļauju (licenci) parāda ārpustiesas atgūšanas pakalpojumu sniegšanai

PF – Proliferācijas finansēšana

PLG - Patiesais labuma guvējs

PNP - Politiski nozīmīga persona

PTAC – Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

Sankciju likums - Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums

TF – Terorisma finansēšana

VID - Valsts ieņēmumu dienests

Ievads

Lai veicinātu vienotu izpratni par NILLTPFN normatīvā regulējuma prasību piemērošanu un sniegtu praktiskus ieteikumus normatīvo aktu piemērošanā, PTAC ir izstrādājis vadlīnijas par minēto normatīvo aktu prasību praktisku piemērošanu.

PTAC kā uzraugošajai iestādei ir pienākums uzraudzīt kā Kredīta devēji un Parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzēji, nodrošina pakalpojumu sniegšanas atbilstību NILLTPFN normatīvā regulējuma prasībām.

Vadlīnijas sniedz skaidrojumu NILLTPFN pamatprincipiem, normatīvo aktu regulējumam, prasībām un starptautiskajiem standartiem. Vadlīnijas skaidro uz risku balstītas pieejas izmantošanu, pakalpojumu, produktu un klientu risku noteikšanu, raksturo vispārīgas un nozaru risku pazīmes. Tāpat Vadlīnijas apraksta ar klienta identifikāciju, izpēti un aizdomīgiem darījumiem saistītas nianšes, kā arī sniedz skaidrojumu, kā ievērot starptautiskajās un nacionālajās sankcijās noteiktos finanšu un civiltiesiskos ierobežojumus un prasības.

1. NILLTPF vispārīgais raksturojums

1.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas definīcija

Saskaņā ar Likuma 4.panta nosacījumiem par noziedzīgiem līdzekļiem ir atzīstami visi tieši vai netieši noziedzīga nodarījuma rezultātā iegūti līdzekļi (noziedzīgi iegūta manta, finanšu līdzekļi). Atbilstoši Likuma 5.pantam par NILL ir uzskatāma:

- šādu līdzekļu pārvēršana citās vērtībās vai to izcelsmes, piederības mainīšana, lai maskētu vai slēptu to izcelsmi;
- šādu līdzekļu atrašanās vietas, izvietojuma, kustības, patiesās izcelsmes vai piederības mainīšana;
- tādu līdzekļu iegūšana īpašumā, valdījumā vai lietošanā vai to realizēšana;
- līdzdalība jebkurā no minētajām darbībām, apzinoties, ka šie līdzekļi ir noziedzīgi iegūti.

NILL izšķir vismaz trīs stadijas:

1. **ievietošana (*placement*)** – noziedzīgi iegūti finanšu līdzekļi tiek ievietoti finanšu sistēmā. Piemēram, kreditēšanas jomā – kredīta atmaksa skaidrā naudā; piesakoties kredītam automašīnas iegādei, persona daļu automašīnas iegādes summas atmaksā skaidrā naudā, parāda atmaksa skaidrā naudā.

2. **izkārtošana (*layering*)** – tiek veikta virkne sarežģītu finanšu darījumu, lai maskētu naudas izcelsmi, t.sk. iesaistot darījumu ķēdē fiktīvus uzņēmumus, šķietami legālus darījumus. Piemēram, kreditēšanas jomā – kredītkartē tiek ieskaitīta lielāka naudas summa, kā piešķirtais kredīta limits, ieguldīšana nekustamā īpašumā, tā iegādē, kredīta atmaksa, t.sk. pirmstermiņa atmaksa, trešās personas kredīta atmaksa, ieguldīšana saimnieciskajā darbībā, izmantojot aizdevuma līdzekļus.

Parāda atgūšanas jomā – parādu ārpustiesas atgūšanai tiek nodots fiktīvs darījums, piemēram, par aizdevuma atmaksu, kas faktiski nav izsniegts, rēķini, kas izrakstīti, bet faktiski pakalpojums vai preces nav piegādātas (nav bijis tāds nolūks).

3. **integrācija (*integration*)** – līdzekļi tiek integrēti atpakaļ ekonomikā tā, lai izskatītos, ka to izcelsme ir likumīga. Nauda tiek uzrādīta kā peļņa no darījuma. Piemēram, kreditēšanas jomā – papildus kredīta summas izsniegšana un atmaksa, pirmstermiņa kredīta atmaksa, parāda atgūšanas jomā – kreditors no parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja saņem “atgūtos” līdzekļus.

1.2. Uz risku balstīta pieeja

Uz **risku balstīta pieeja** nozīmē, ka Likuma subjekts NILLTPF un sankciju risku identificē, novērtē, izprot un piemēro riska pārvaldīšanas pasākumus atbilstoši riskam, kādam Likuma subjekts ir pakļauts, ar mērķi risku efektīvi pārvaldīt. Likuma subjekti NILLTPFN un sankciju riska pārvaldīšanas pasākumus nosaka atbilstoši riska novērtējumam.

Likuma subjekts, izstrādājot risku novērtējumu, izvērtē kādās jurisdikcijās tas darbojas, kādus klientus tas piesaista, kādi pakalpojumi vai produkti tiek piedāvāti, kādi kanāli tiek izmantoti produktu un pakalpojumu izplatīšanai. Vienlaicīgi izvērtējot visus risku ietekmējošos apstākļus: klienta risku, valsts un ģeogrāfisko risku, klienta izmantoto pakalpojumu un produktu risku, pakalpojumu un produktu piegādes kanālu risku.

Likuma subjekts atbilstoši apzinātajam riskam nosaka klientu izpētes pasākumus, proti, jo zemāks klienta risks, jo mazāks ir izpētes apjoms, savukārt, jo augstāks klienta risks, jo izpētes apjoms ir lielāks.

Risks nozīmē iespējamību, ka nozares draudi izmanto nozares ievainojamību, tāpēc Likuma subjektam sava IKS jāveido uz risku balstītā pieejā – tā, lai samazinātu iespējamību, ka Likuma subjekta ievainojamība (vājā vieta) tiek izmantota NILLTPF vai starptautisko un nacionālo sankciju prasību apiešanā vai pārkāpšanā vai izvairīšanās no to izpildes.

1.3. Terorisms un tā finansēšana

Ar **terorismu** ir saistītas tādas darbības kā spridzināšana, dedzināšana, kodolķīmisko, ķīmisko, bioloģisko, bakterioloģisko, toksisko vai citu masveida iznīcināšanas ieroču lietošana, masveida saindēšana, epidēmija, epizootiju izplatīšana, personas nolaupīšana, ķīlnieku sagrābšana, gaisa, sauszemes vai ūdens transportlīdzekļu sagrābšana vai citādās darbības, ja tās veiktas ar nolūku iebiedēt iedzīvotājus, vai piespiest valsti, tās institūcijas vai starptautiskas organizācijas izdarīt kādu darbību vai atturēties no tās, vai kaitēt valsts, tās iedzīvotāju vai starptautiskas organizācijas interesēm (Likuma 5.panta trešā daļa).

Terorisma finansēšana ir jebkādā veidā iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas tieša vai netieša vākšana vai nodošana ar mērķi tos izmantot, vai zinot, ka tie tiks pilnīgi vai daļēji, izmantoti, lai veiktu iepriekš minētās darbības, t.sk. ceļošanu terorisma nolūkā, iesaistīšanos teroristu grupā, tās organizēšanu vai personas vervēšanu, apmācīšanu vai apmācīšanos terorismam, terorisma attaisnošanu, aicinājumu uz terorismu vai terorisma draudus.

Terorisma finansēšanas kontekstā draudi Likuma subjektam ietver teroristu grupas un to atbalstītājus, kā arī radikalizējušos indivīdus, kas varētu izmantot nozari, tai skaitā Likuma subjektu, lai vāktu vai nodotu, tiešā vai netiešā veidā, legāli vai nelegāli iegūtu no Likuma subjekta finanšu līdzekļus, kā arī dažādas preces teroristu grupām vai arī atsevišķam indivīdam terorisma finansēšanai. Terorisma finansēšanai var būt raksturīgi dažāda apmēra darījumi, tajā skaitā neliela apmēra, piemēram, klients piesakās maza apmēra aizņēmumiem, kurus tālāk nodod citai personai terorisma finansēšanai.

Gadījumos, kad parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs atgūst parādus, pamatojoties uz pilnvarojuma līgumu, parādnieki var veikt maksājumus gan parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējam, gan kreditoram. Saņemtos maksājumus atbilstoši savstarpēji noslēgtā līguma noteikumiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs pārskaita kreditoram. Iegādājoties parādu portfeli cesijas ceļā, parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs norēķinās ar sākotnējo kreditoru.

Lai gan teorētiski pastāv iespēja, ka kreditors varētu izmantot no parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja saņemtos naudas līdzekļus terorisma finansēšanai, praksē šādas situācijas iespējamība ir neliela, tā kā pēc būtības kreditors vēršas pie parādu atgūvēja nevis lai iegūtu līdzekļus, bet gan lai daļēji vai pilnībā atgūtu parādus no saviem klientiem, kam kreditors savas saimnieciskās darbības ietvaros ir sniedzis kādu pakalpojumu vai pārdevis preci.

Papildus informācija par terorisma finansēšanas avotiem un finansēšanas veidiem pieejama FID izstrādātajās vadlīnijās¹, kā arī FID mājaslapā pieejama informācija par terorisma finansēšanas posmiem un paredzēto atbildību Latvijā.²

1.4. Proliferācija un tās finansēšana

Proliferācija ir masveida iznīcināšanas ieroču (*kodolieroču, ķīmisko vai bioloģisko ieroču*), izgatavošana, glabāšana, pārvietošana, lietošana vai izplatīšana (Likuma 5.panta piektā daļa).

Proliferācijas finansēšana attiecas uz līdzekļu piešķiršanu vai finanšu pakalpojumu sniegšanu, ko pilnīgi vai daļēji izmanto kodolieroču, ķīmisko ieroču vai bioloģisko ieroču un to nogādes līdzekļu, kā arī saistīto materiālu (tostarp tehnoloģiju un divējāda lietojuma preču, ko izmanto nelikumīgiem mērķiem) ražošanai, iegūšanai, glabāšanai, izstrādāšanai, eksportam, pārkraušanai, starpniecībai, pārvadāšanai, nodošanai, uzkrāšanai vai izmantošanai, pārkāpjot valsts tiesību aktus vai starptautiskās saistības attiecīgā situācijā.

Proliferācijas finansēšanā galvenokārt tiek izmantoti avoti no legāliem darījumiem. Proliferācijas finansēšanas kontekstā **draudi** Likuma subjektam ietver proliferācijas atbalsta tīklus, kas ir atkarīgi no galvenā koordinatora vai indivīda, kas darbojas cita vārdā (piemēram, sankcionētu personu vietā). Šie indivīdi vai grupas varētu izmantot nozari, tai skaitā Likuma subjektu, lai pārskaitītu līdzekļus, kas tiek vai tiks izmantoti proliferācijas finansēšanai.

1.5. Terorisma un proliferācijas finansēšanas riski

Attiecībā uz terorismu un proliferāciju jāņem vērā, ka to finansēšana **ne vienmēr** būs saistīta ar NILL un mēģinājumu slēpt līdzekļu izcelsmi, **bet gan mēģinājumu slēpt līdzekļu izlietošanas mērķi**. TF un PF gadījumā no Likuma subjekta iegūtie finanšu līdzekļi var tikt izmantoti (piemēram):

- ar terorismu saistītām darbībām, t.sk., piemēram, atbalstot teroristus, sedzot dzīvesvietas īres izmaksas, iegādājoties terorisma veikšanai nepieciešamo aprīkojumu u.c.;
- nododot un izmantojot kodolieroču, ķīmisko ieroču vai bioloģisko ieroču ražošanā;
- lai iegādātos, piemēram, transportlīdzekli – automašīnu vai kuģi, lai transportētu aizliegtus materiālus, dažādas tehnoloģijas, iekārtas vai programmatūru un tādejādi atbalstītu proliferācijas finansēšanu.
- lai iegādātos jebkādas līdzekļus, kas var veicināt ieroču ražošanu, izplatīšanu, infrastruktūru un attiecīgi izmantot jebkādas preces un pakalpojumus, lai sasniegtu minētos mērķus un atbalstītu proliferācijas finansēšanu;
- lai nodrošinātu dažādas preču piegādes ķēdes, noliktavu un loģistikas pakalpojumus, dažāda veida transporta, juridiskos un cita veida atbalsta pakalpojumus, ekspertu konsultācijas un to pieredze, kas tiks sniegta attiecīgajām personām.

¹ Pieejams: <https://fid.gov.lv/lv/darbibas-jomas/vadlinijas-tipologijas-riki>

² Pieejams: <https://fid.gov.lv/lv/darbibas-jomas/terorisma-finansesanas-noversana>

Līdz ar to Likuma subjektam, sniedzot savus pakalpojumus, jāpazīst ne tikai savi klienti (KYC), bet arī klientu sadarbības partneri³ un to nodarbošanās veids, sadarbības valstis, lai Likuma subjekts tieši vai pastarpināti netiktu iesaistīts TF vai PF un sankciju pārkāpšanā.

PF var tikt izmantotas arī divējāda pielietojuma preces – tās ir iekārtas, materiāli, ķīmiskas vielas, programmatūras, tehnoloģijas un ar to saistītie pakalpojumi. PF var tikt iesaistītas vairākas valstis, uz kurām tiek nogādātas dažādas preces un cita starpā iesaistīti arī dažādi pakalpojumu sniedzēji, iespējams, čaulas uzņēmumi, kuru darbība aktivizējas kādā noteiktā brīdī, veicot attiecīgu darbību (valsts un ģeogrāfiskais risks).

Līdz ar to Likuma subjektam riski pastāv ne tikai saistībā ar NILL, bet var būt saistīti arī ar TF vai PF, un šie riski **jāvērtē atsevišķi**, ņemot vērā Likuma subjekta darbības modeli, tā klientus, tai skaitā sadarbības partnerus. Tādējādi Likuma subjektam ir svarīga savas darbības izvērtēšana un pienācīga savu risku identificēšana, lai saprastu, cik lielā mērā tas var tikt iesaistīts ne tikai NILL, bet arī TF un PF.

Likuma subjekta **ievainojamība** NILL, TF un PF kontekstā var izpausties ļoti plašā apmērā, tai skaitā finanšu darījuma vai pakalpojuma veidā, caur ko ir iespējams pārvietot finanšu līdzekļus, lai īstenotu NILL darbības, TF vai PF. Likuma subjekta un tā IKS ievainojamība var būt saistīta ar iespējamām nepilnībām tiesiskajā regulējumā (iešējie normatīvie akti un procedūras), šī regulējuma pārraudzībā un izpildē vai, rodoties īpašiem apstākļiem, kad grūti atšķirt legālu darījumu no šķietami legāla.

Likuma subjekta ievainojamība vienmēr izriet no iespējamajiem draudiem, kas ir vai var būt pastāvoši Likuma subjektam. Līdz ar to katram Likuma subjektam atsevišķi, ņemot tā darbības virzienus un stratēģiju, klientu portfeli, iekšējās procedūras, tiesisko regulējumu, ir jāspēj novērtēt tie draudi, kas Likuma subjektam piemīt, un kas ir tie aspekti vai faktori, kas var radīt vai rada Likuma subjekta ievainojamību.

Piemēram, Likuma subjekta ievainojamība var būt nepienācīgā kvalitātē veikta NILLTPF risku apzināšana un novērtēšana, attiecīgi nekvalitatīvi izstrādāta IKS, nepietiekama izpratne par NILLTPF jautājumiem, nepietiekamas darbinieku zināšanas, formālas darbības ikdienas pienākumu veikšanā, nepilnīga klientu izpētes un uzraudzība nodrošināšana (piemēram, dokumenta nepārbaudīšana Nederīgo dokumentu reģistrā, starptautisko un nacionālo sankciju prasību neievērošana, nenovērtējot riskus, kas izriet no klienta vai sadarbības valsts vai ģeogrāfiskā aspekta, nepārbaudot personu attiecībā pret sankciju sarakstiem un tajos noteiktajiem ierobežojumiem, nenoskaidrojot darījuma faktisko mērķi vai nepienācīgā kārtā, veicot klienta darījumu uzraudzību u.tml.).

2. Risku novērtējums

2.1. NILLTPF risku novērtējums

Likuma subjekts atbilstoši savam darbības veidam un tās apmēram veic un dokumentē NILLTPF risku novērtējumu, lai noskaidrotu, novērtētu, izprastu un pārvaldītu savai darbībai un klientiem piemītošos NILLTPF riskus, un, pamatojoties uz šo novērtējumu, izveido NILLTPFN IKS atbilstoši Likuma 6.panta pirmās daļas nosacījumiem un Likuma 7.panta prasībām. Lai Likuma subjekts izveidotu atbilstošu NILLTPFN IKS, sākotnēji nepieciešams konstatēt un izvērtēt savai darbībai raksturīgākos piemītošos riskus. **Pamatojoties uz**

³ Neattiecas uz klientiem – patērētājiem.

NILLTPF risku novērtējuma rezultātiem, Likuma subjekts izvērtē un nosaka savu riska līmeni vai riska apetīti, proti, cik lielu risku tas ir gatavs uzņemt un pārvaldīt.

NILLTPF risku novērtējuma mērķis ir uzlabot finanšu noziegumu risku pārvaldību, identificējot un ar attiecīgām darbībām pēc iespējas novēršot NILLTPF riskus, ar kuriem Likuma subjekts saskaras savā uzņēmējdarbības jomā. Kā noteikts EBI riska faktoru pamatnostādnes⁴, risku novērtējumam ir jāpalīdz izprast, kurās jomās Likuma subjekts ir pakļauts NILLTPF riskam un kurām saimnieciskās darbības jomām būtu jāpiešķir prioritāte saistībā ar cīņu pret NILLTPF. Līdz ar to Likuma subjektiem nepieciešams pievērst īpašu uzmanību kvalitatīvai, detalizētai un pamatotai NILLTPF risku novērtējuma izstrādei, lai varētu izprast riskus un attiecīgi ieviest pilnvērtīgas NILLTPF IKS procedūras, kas spētu mazināt NILLTPF radītos draudus.

Izstrādājot NILLTPF risku novērtējumu atbilstoši Likuma 6.panta 1.¹ daļā noteiktajam, Likuma subjekts ņem vērā riskus, kurus identificējusi Eiropas Komisija Eiropas Savienības NILLTF risku novērtējumā; riskus, kuri identificēti NRA; citus attiecīgā Likuma subjekta darbībai raksturīgus riskus. Papildus Likuma subjektam jāņem vērā savas nozares risku novērtējums, kuru regulāri izstrādā PTAC kā Likuma subjektu uzraugošā iestāde⁵.

Likuma subjektam jāņem vērā un jāizmanto ārējie informācijas avoti, lai identificētu riska faktorus, un, lai adekvāti novērtētu to radītos draudus un mazinātu savu ievainojamību. Likuma subjektam jāņem vērā un savos risku novērtējumos jāatspoguļo identificētie riska faktori, kas saistīti ar sabiedrības darbību, klientiem, ģeogrāfiju, produktiem vai piegādes kanāliem un saistīti ar paaugstinātu NILLTPF vai sankciju risku.

Nosakot sākotnējo risku, obligāts pienākums ir ņemt vērā vismaz sekojošus riskus ietekmējošos apstākļus (kategorijas):

Klienta risks – Likuma subjektam jāaptver un jāvērtē visi tā klienti, lai rezultātā tiktu gūts pietiekams priekšstats par Likuma subjekta klientu loku un klientu radītajiem risku faktoriem.

Likuma subjektam jāanalizē, piemēram, klienta veids (fiziska vai juridiska persona), vai klients ir PNP ar PNP ģimenes loceklis vai citādi cieši saistīta persona, klienta reputācijas risks, vai klientam juridiskai personai raksturīgi darījumi ar skaidru naudu, kāda ir juridiskas personas īpašumtiesību struktūra, darbības nozare, kas, piemēram, saistīta ar paaugstinātu korupcijas risku, vai arī NRA novērtēta kā nozare ar paaugstinātu NILLTPF risku, klienta uzvedības riski u.tml.

Jāņem vērā, **ka, vērtējot klienta risku, jāizvērtē arī Likuma subjekta sadarbības partneri (klienti)**, kas pilnvaroti sniegt Likuma subjekta pakalpojumus, piemēram, starpnieku vai aģentu pakalpojumu izmantošana, parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem jāvērtē arī ārvalstu parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji, ar ko noslēgts līgums par sadarbību pārrobežu parādu atgūšanā u.c. PTAC pēdējos uzraudzībā esošo nozaru risku novērtējumos konstatēts, ka NILLTPF risks pastāv ne tikai no pašu klientu darījumu puses, piemēram, izsniedzot un atmaksājot aizdevumu, bet arī no paša Likuma subjekta piesaistītajiem līdzekļiem saimnieciskās darbības nodrošināšanai (piesaistītais finansējums – jebkādi līdzekļi saimnieciskās darbības nodrošināšanai, t.sk. tie, kas ieguldīti kapitālsabiedrības pašu kapitālā). Līdz ar to Likuma subjektam savā darbībā jāņem vērā iespējamie riski, kas saistīti ar piesaistīto finansējumu nolūkā netikt iesaistītai NILLTPF. Lai izvērtētu piesaistītā finansējuma

⁴EBI riska faktoru pamatnostādnes, 1.11.apakšpunkts. Pieejams: <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/anti-money-laundering-and-e-money/revised-guidelines-on-ml-tf-risk-factors>

⁵ Pieejami: <https://www.ptac.gov.lv/lv/noderigi-materiali>

tiesiskumu, tāpat kā attiecībā uz klientu, tā arī uz savu sadarbības partneri ir analogiski piemērojams „pazīsti savu klientu” (KYC) princips. Tādejādi Likuma subjektam jāapzina un jāvērtē ne tikai klientiem, bet arī saviem sadarbības partneriem/personām, kuru finanšu līdzekļus piesaista un izmanto savā komercdarbībā, piemērošie NILLTPF un starptautisko un nacionālo sankciju riski.

PTAC skaidrojošajā materiālā „Par piesaistīto finansējumu, tā izvērtēšanu un atpakaļ atdoto finansējumu”⁶ papildus izskaidroti riski, kas var rasties, patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējam, piesaistot finansējumu savā saimnieciskajā darbībā.

Valsts un ģeogrāfiskais risks – Likuma subjektam jāanalizē dažādi faktori, kas klienta subjektu saista ar attiecīgajām jurisdikcijām. Tāpat Likuma subjektam jāņem vērā, ka dažādas jurisdikcijas var būt pakļautas dažādiem riskiem, piemēram, jurisdikcija var būt pakļauta augstam NILL riskam, vienlaicīgi TPF risks attiecīgajai jurisdikcijai var būt mazāk būtisks. Likuma subjekts analizē, piemēram, vai klients vai tā PLG saistīts ar augsta riska jurisdikciju, vai klientam vai tā PLG ir kāda saistība ar paaugstināta riska trešo valsti, vai aizdevums tiek atmaksāts ar līdzekļiem, kas iegūti augta riska valstī u.tml.

Klienta izmantoto pakalpojumu un produktu risks – vērtējot risku, jāparedz un jāanalizē, kā attiecīgais pakalpojums vai produkts, ņemot vērā produkta vai pakalpojuma specifiku un raksturīgākās īpašības, varētu tikt izmantots NILLTPF riska pārkāpšanai vai apiešanai. Likuma subjekts analizē, piemēram, vai piedāvātais pakalpojums ir pietiekami pārredzams un saprotams, kāds varētu būt piedāvāto pakalpojumu apmēra risks, skaidras naudas atmaksas un/vai pārmaksas risks u.tml.

Detalizētāka informācija par produktiem un pakalpojumiem patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem (patēriņa kredīti, distances kredīti, līzings un citi ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošinātie kredīti, hipotekārie kredīti, kredīti pret kustamas lietas ķīlu (lombardi) un kredīti juridiskām un fiziskām personām saimnieciskai darbībai) un konstatētajiem riskiem atrodama PTAC „Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju nozares risku novērtējumā 2023 (pārskata periods 2020-2022)”⁷. Parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzēju piedāvātais pakalpojums pašlaik “Licencēto parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojumu sniedzēju nozares risku novērtējumā 2023 (pārskata periods 2020-2022)”⁸ vērtēts kā viens, jo pakalpojums pēc būtības ir viens.

Pakalpojumu un produktu piegādes kanālu risks – tiek vērtēts veids, kādā klients iegūst un izmanto pakalpojumu vai produktu, piemēram, vai pakalpojums tiek piedāvāts klātienē, attālināti, vai ar starpnieka pakalpojumu u.tml.

Situācijā, ja netiks izvērtēti minimāli noteiktie riskus ietekmējošie apstākļi, Likuma subjektam nebūs iespējams visaptveroši un pilnvērtīgi konstatēt risku, kādam tas ir pakļauts, un attiecīgi ieviest pilnvērtīgas darbības konstatēto risku mazināšanai. Piemēram, izvērtējot klienta risku ietekmējošos apstākļus, netiek izvērtēts valsts un ģeogrāfiskais risks, proti, kādā valstī vai reģionā klienti veic saimniecisko darbību (vai tikai Latvijas Republikā, vai, piemēram, augsta riska trešā valstī vai teritorijā), un attiecīgi rezultātā Likuma subjektam nav iespējams ieviest pilnvērtīgus risku mazinošos pasākumus, lai pārvaldītu attiecīgo risku ietekmējošo apstākli.

⁶ Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/noderigi-materiali>

⁷ Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/noderigi-materiali>

⁸ Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/noderigi-materiali>

Papildus obligāti noteiktajiem riskus ietekmējošiem apstākļiem (kategorijām) Likuma subjekts var paredzēt citas NILLTPF risku ietekmējošus apstākļus, kuri var ietekmēt Likuma subjekta NILLTPF riska līmeņa noteikšanu un attiecīgi plānot darbības riska pārvaldīšanai.

Normatīvajos aktos nav noteikta konkrēta metodoloģija, pēc kuras ir izstrādājams NILLTPF risku novērtējums. Tomēr, kā izriet no starptautiskajām vadlīnijām (piemēram, *The Wolfberg group*⁹) un vispārējās prakses, Likuma subjektam, veicot NILLTPF risku novērtējumu, **vēlams atsevišķi izdalīt un novērtēt:**

Sākotnējais risks (*inherent risk*) – novērtējot vismaz katru no riskus ietekmējošiem apstākļiem un piešķirot katram riskus ietekmējošam apstāklim vērtējumu, un nosakot riska līmeni (piemēram, zems, vidējs, augsts).

Riska pārvaldības efektivitāte (*control effectiveness*) – pēc sākotnējo NILLTPF risku identificēšanas un novērtēšanas Likuma subjekts izvērtē to pasākumu kopumu, ar kādiem tas var identificēt un samazināt konstatētos sākotnējos riskus ietekmējošos apstākļus (piemēram, cik efektīvi tiek izmantotas IT sistēmas, kā praksē tiek piemērotas izstrādātās IKS procedūras un politikas, vai personālam ir nodrošinātas pietiekamas apmācības, vai ir pietiekams darbinieku skaits u.ml.). Attiecīgi Likuma subjekts piemērojamiem pasākumiem piešķir vērtējumu, piemēram, vai pielietotās darbības samazina, nemaina, vai paaugstina riskus ietekmējošos apstākļus, vai attiecīgajām darbībām, piemēram, nepieciešami uzlabojumi. Līdz ar to Likuma subjekts var noteikt vispārējo riska pārvaldības efektivitāti.

Atlikušais risks (*residual risk*) – tiek noteikts pēc tam, kad ir novērtēts sākotnējais risks, veikti efektivitātes pārvaldības pasākumi sākotnējā riska mazināšanā, **kā rezultātā tiek konstatēts atlikušais risks.**

Formula: sākotnējais risks - riska pārvaldības efektivitāte = atlikušais risks.

Likuma subjektam, izvērtējot kopējo NILLTPF riska līmeni, jāņem vērā, ka atsevišķi riska faktori var būt nozīmīgāki par citiem, piemēram, ja tiek konstatēti vairāki zema riska faktori un viens augsta riska faktors vai pazīme, tad nevar pēc formulas no viena augstā riska faktora vai pazīmes atņemt vairākus zema riska faktorus vai pazīmes, tādējādi samazinot kopējo klienta riska līmeni. Vērtējot visus risku ietekmējošos faktorus, tie savstarpēji ir jāaplūko kopsakarā, neatraujot viena riska faktoru no cita, lai rezultātā Likuma subjekts nonāktu pie objektīva riska līmeņa noteikšanas un attiecīgi tā pārvaldīšanas.

NILLTPF risku novērtējums ir jādokumentē un jāapstiprina augstākajai vadībai¹⁰. Normatīvais akts nav noteicis NILLTPF risku novērtējuma precīzas dokumentācijas prasības attiecībā uz tā strukturālo un saturisko noformējumu.

Tomēr dokuments jāizstrādā pietiekami skaidri un saprotami, lai Likuma subjekta darbinieki spētu izprast uzņēmuma darbības NILLTPF risku novērtējumu un kā to piemērot praksē. EBI riska faktoru pamatnostādnes¹¹ noteikts, ka uzņēmumiem jāreģistrē un jādokumentē sava uzņēmuma darbības riska novērtējums, kā arī šajā riska novērtējumā veiktās

⁹ The Wolfsberg Frequently Asked Questions on Risk Assessments for Money Laundering, Sanctions and Bribery & Corruption. 2015. Pieejams: <https://db.wolfsberg-group.org/assets/3deb66d7-6aca-490c-bcd9-c1a3d34a807b>

¹⁰ Augstākā vadība – valde, ja tāda izveidota, vai valdes īpaši iecelts valdes loceklis, amatpersona vai darbinieks, kam ir pietiekamas zināšanas par Likuma subjekta pakļautību NILLTPF riskiem un pietiekami augsta līmeņa amats, lai pieņemtu lēmumus, kas skar Likuma subjekta pakļautību minētajiem riskiem.

¹¹ EBI riska faktoru pamatnostādnes, 1.4. apakšpunkts. Pieejams: <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/anti-money-laundering-and-e-money/revised-guidelines-on-ml-tf-risk-factors>

izmaiņas tā, lai uzņēmums un uzraugošā iestāde varētu saprast, kā tas tika veikts un kāpēc tas tik veikts konkrētā veidā.

NILLTPF risku novērtējumu iespējams izstrādāt kā atsevišķu dokumentu, vai, piemēram, iekļaut IKS procedūrās kā atsevišķu nodaļu vai nodaļas. Tomēr ņemot vērā, ka NILLTPF risku novērtējums pēc tā būtības un jēgas tiek izstrādāts pirms IKS izveides, tā izstrāde prasa pietiekamu detalizācijas pakāpi, lietderīgāk to būtu izstrādāt kā atsevišķu dokumentu, lai tajā varētu efektīvi un detalizēti dokumentēt visus risku novērtējuma kritērijus.

NILLTPF risku novērtējumam jābūt skaidri formulētam, ja nepieciešams, atsevišķas sadaļas atdalot ar nodaļām, apakšnodaļām, pievienojot tabulas, pielikumus u.tml., lai pēc iespējas precīzāk paskaidrotu risku novērtējuma metodoloģiju. Likuma subjektam, ņemot vērā savas darbības specifiku, jāanalizē un jāizvērtē riskus ietekmējošie apstākļi un risku ietekmējošie faktori, secinājumiem un skaidrojumiem ir jābūt skaidri pamatotiem, lai būtu saprotams kāpēc katrs risku ietekmējošais apstāklis tiek novērtēts attiecīgajā līmenī. Tāpat Likuma subjektam ir skaidri jāpamato katra ietekmējošā apstākļa noteiktais sākotnējais riska līmenis, lai no risku novērtējuma būtu saprotams, kā Likuma subjekts ir nonācis pie konkrētā gala secinājuma.

NILLTPF risku novērtējumā ieteicams izdalīt atsevišķi NILL, TF un PF riskus, katru novērtējot atsevišķi. Proti, katram risku ietekmējošam apstāklim – klienta, valsts un ģeogrāfijas, produkti un pakalpojumi, piegādes kanāli un citas riska kategorijas, ja Likuma subjekts tādas identificē, NILL, TF un PF vērtējums var atšķirties un tāpēc atsevišķi būtu jānovērtē gan NILL, gan TF un PF risks.

Ņemot vērā, ka NILLTPF risku novērtējuma izstrādē jāizmanto pēc iespējas dažādi informācijas avoti, tajā būtu jāiekļauj informācija par izmantotajiem ārējiem metodoloģiskajiem materiāliem, kādi dokumenta izstrādē tika izmantoti un ņemti vērā.

NILLTPF risku novērtējumā nepieciešams iekļaut kārtību, kādā tiek pārskatīta risku novērtējuma metodoloģija, iekļaujot vismaz tā pārskatīšanas un aktualizēšanas minimālās prasības. Papildus minimālajām prasībām, kas nosaka risku novērtējuma pārskatīšanu vismaz reizi trijos gados, Likuma subjektam nepieciešams noteikt, kādiem papildus apstākļiem iestājoties, risku novērtējums tiek pārskatīts un aktualizēts. Atbilstoši EBI riska faktoru pamatnostādņēm¹² Likuma subjektiem ir jānodrošina, ka tiem ir ieviestas sistēmas un kontroles pasākumi, lai apzinātu jaunus NILLTPF riskus un ka tie spēj novērtēt šos riskus un attiecīgā gadījumā laikus ietvert savos risku novērtējumos, kā arī jānodrošina, ka regulāri tiek pārskatīti attiecīgie informācijas avoti.

Wolfsberg group vadlīnijās¹³ noteikts, ka uzņēmumiem jānodrošina resursi NILLTPF risku novērtējuma izstrādei un vēlams apzināt iesaistītās personas un struktūrvienības, kuras būtu atbildīgas par risku novērtējumu izstrādāšanu, lai tiktu nodrošināts atbilstošs risku novērtējums. Līdz ar to Likuma subjektiem vēlams iekļaut IKS skaidru aprakstu par procesiem, kas saistīti ar NILLTPF risku novērtējuma izstrādi un aktualizēšanu, iekļaujot atbildīgās personas, struktūrvienības (ja tādas ir) un nosakot tām pienākumu un atbildības sadali. Papildus NILLTPF risku novērtējumā būtu vēlams iekļaut personas un noteikt to pienākumu sadali, kuras ir atbildīgas par NILLTPF risku novērtējumu apstiprināšanu.¹⁴

¹² EBI riska faktoru pamatnostādnes, 1.8.apakšpunkts. Pieejams: <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/anti-money-laundering-and-e-money/revised-guidelines-on-ml-tf-risk-factors>

¹³ The Wolfsberg Frequently Asked Questions on Risk Assessments for Money Laundering, Sanctions and Bribery & Corruption. 2015, 4.punkts. Pieejams: <https://wolfsberg-group.org/resources>

¹⁴ Likuma 10. panta (2¹) daļas 2. punkts.

2.2. Sankciju risku novērtējums

Likuma subjektiem atbilstoši Sankciju likuma 13.¹ pantā noteiktajam ir pienākums veikt savai darbībai piemītošo **sankciju riska novērtējumu**, lai noskaidrotu, novērtētu, izprastu un pārvaldītu savai darbībai vai klientiem noteikto starptautisko un nacionālo sankciju neizpildes riskus. Sankciju riska novērtējumu vēlams veikt pēc tāda paša principa kā NILLTPF risku novērtējumu, kā arī, pamatojoties uz veikto Sankciju riska novērtējumu, jāizveido Sankciju riska pārvaldīšanas IKS (t.sk., izstrādājot un dokumentējot attiecīgas politikas un/vai procedūras). Kvalitatīvs savai darbībai piemītošā Sankciju riska novērtējums kalpo par pamatu personas komercdarbības aizsardzībai no nejaušiem sankciju pārkāpšanas riskiem.

Sankciju riska novērtējumu iespējams apvienot vienā dokumentā ar NILLTPF risku novērtējumu (atsevišķi nodalot, piemēram, NILLTF risku novērtējumu un sankciju un PF risku novērtējumu) vai veidot atsevišķa dokumenta veidā. Pēc tāda paša principa kā tiek noteikts NILLTPF risks, Likuma subjektiem sankciju riska novērtējumā atsevišķi vēlams būtu izdalīt un novērtēt:

Sākotnējais risks (*inherent risk*) – kādam Likuma subjekts ir pakļauts pirms sankciju riska pārvaldīšanas pasākumu piemērošanas.

Riska pārvaldības efektivitāte (*control effectiveness*) – pēc sākotnējā sankciju risku identificēšanas un novērtēšanas Likuma subjekts izvērtē sankciju riska pārvaldīšanas pasākumu kopumu, ar kādiem tas var identificēt un samazināt konstatētos sākotnējos riska faktorus, rezultātā nosakot sankciju riska pārvaldīšanas pasākumu efektivitāti.

Atlikušais risks (*residual risk*) – tiek noteikts pēc tam, kad ir novērtēts sākotnējais sankciju risks, veikti efektivitātes sankciju riska pārvaldības pasākumi sākotnējā sankciju riska mazināšanā, kā rezultātā tiek konstatēts atlikušais sankciju risks (**sākotnējais sankciju risks – sankciju riska pārvaldības efektivitāte = atlikušais sankciju risks**).

Likuma subjektiem, vērtējot sankciju riskus ietekmējošos apstākļus, arī jāvērtē visi četri Likumā minētie riska apstākļi, proti, riski, kas saistīti ar tā klientiem, valsts un ģeogrāfiskais risks, produktiem un pakalpojumiem piemītošais risks, pakalpojumu un piegādes kanālu piemītošais risks.

Sankciju riska novērtējumā Likuma subjektam jāņem vērā savu piedāvāto pakalpojumu risks, proti, iespēja tos izmantot, lai apietu vai pārkāptu sankcijas, kā arī papildus uzmanība jāpievērš arī citiem faktoriem, kas var veicināt iespēju tikt izmantotam sankciju apiešanā vai pārkāpšanā, piemēram, pakalpojumu sniegšanas valstis (t.sk., arī ņemot vērā valstis, kurās darbojas Likuma subjekta filiāles vai meitas uzņēmumi), kā arī valstis un teritorijas, kurās Likuma subjektam ir sadarbības partneri, kas veic klientu piesaisti un sākotnējo klienta identifikāciju (piemēram, parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju sadarbības partneri ārvalstīs, kas uz savstarpēji noslēgta sadarbības līguma pamata nodot parādu atgūšanai savu klientu lietas, kurās parādnieks ir Latvijas rezidents).

2.3. Izmantojamie avoti

Likuma subjektiem ir pieejams plašs informācijas avotu klāsts, ko iespējams izmantot NILLTPF un sankciju risku izstrādes procesā. Likuma subjektiem pastāvīgi jāseko līdzi

jaunākajai pieejamai informācijai un nozares izmaiņām. Turpmāk norādītais informācijas avotu uzskaitījums nav izsmēļošs un norādīts kā piemērs:

- Eiropas Komisijas ziņojums par Eiropas Savienības risku novērtējumu¹⁵ un cita noderīga informācija¹⁶
- NRA, FID;¹⁷
- FID Metodoloģiskie materiāli – vadlīnijas, tipoloģijas, rīki;¹⁸
- Terorisma finansēšanas un proliferācijas novēršanas vadlīnijas. FID, Valsts drošības dienests;¹⁹
- FATF vadlīnijas cīņai ar proliferācijas finansēšanu: ANO DP rezolūciju īstenošana cīņai ar masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanu;²⁰
- FATF rekomendācijas;²¹
- Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju nozares risku novērtējums;²²
- Licencēto parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojuma sniedzēju nozares risku novērtējums;²³
- The Wolfsberg group vadlīnijas;²⁴
- EBI riska faktoru pamatnostādnes.²⁵
- Latvijas Bankas vadlīnijas²⁶.

3. Iekšējās kontroles sistēma

3.1. IKS vispārīgais raksturojums

Pēc izstrādāta NILLTPF un Sankciju risku novērtējuma Likums subjekts, pamatojoties uz konstatētajiem riskiem, atbilstoši savam darbības veidam izstrādā IKS. Ieviešot atbilstošu IKS, Likuma subjekts var samazināt pakļautību NILLTPF un sankciju riskam, tādējādi nodrošinot efektīvu savas darbības pārvaldību. IKS aptver iekšējās kārtības, politikas un procedūras, kurās noteikts NILLTPF un sankciju risku pārvaldības vispārējās prasības.

¹⁵ Novērtējums (2022) pieejams:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0554>

¹⁶ Pieejams: https://finance.ec.europa.eu/financial-crime/anti-money-laundering-and-counter-terroring-financing-terrorism-eu-level_en

¹⁷ Pieejams: <https://www.fid.gov.lv/lv/darbibas-jomas/nilltpf-risku-novertejumi-nra>

¹⁸ Pieejams: <https://www.fid.gov.lv/lv/darbibas-jomas/vadlinijas-tipologijas-riki>

¹⁹ Pieejams:https://fid.gov.lv/uploads/files/2024/Terrorisma%20un%20prolifer%C4%81cijas%20finans%C4%93%C5%A1anas%20nov%C4%93r%C5%A1anas%20vadl%C4%ABnijas_2024_FID_VDD.pdf

²⁰ Pieejams:<https://www.fatf-gafi.org/publications/financingofproliferation/documents/guidance-counter-proliferation-financing.html>

²¹ Pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>

²² Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/noderigi-materiali>

²³ Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/noderigi-materiali>

²⁴ Pieejams: <https://wolfsberg-group.org/resources>

²⁵ Pieejams: <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/anti-money-laundering-and-e-money/revised-guidelines-on-ml-tf-risk-factors>

²⁶ Pieejams: <https://www.bank.lv/darbibas-jomas/uzraudziba/finansu-noziegumu-noversana/aml-rokasgramata>

Izstrādājot NILLTPFN IKS, Likuma subjektam jāņem vērā gan Likuma, gan Noteikumu Nr.705, Noteikumu Nr. 392, Noteikumu Nr. 550 prasības un, ietverot Likuma vispārējās prasības, tās jāpapildina ar minēto Noteikumu speciālām prasībām.

Lai nepalielinātu administratīvo slogu, Sankciju risku pārvaldības IKS var veidot un iestrādāt NILLTPFN IKS, izdalot atsevišķi pasākumus, piemēram, izdalot kā atsevišķu sadaļu vai atsevišķu punktu, kas veicami tieši Sankciju risku pārvaldības nolūkā, ievērojot Sankciju likumā noteikto.

IKS procedūru un kārtības izstrādēs procesam nevar pieiet formāli un vispārīgi, pārkopējot vispārīgās normatīvo aktu regulējuma prasības. IKS procedūras un kārtības jāizstrādā pēc būtības, pielāgojot savai darbības specifikai.

IKS procedūrās ietvertajiem procesiem, jābūt aprakstītiem ar pietiekamu detalizācijas pakāpi, lai no tā satura būtu skaidri saprotams, kādas konkrētās praktiskās darbības katrā procesa posmā ir veicamas.

Kļūdains piemērs: Likums paredz Likuma subjektam, veicot klienta identifikāciju, izgatavot identifikācijas dokumenta kopiju, bet minētās darbības apraksts nav iekļauts IKS procedūrā, pieņemot, ka Likuma subjekta darbinieki šo darbību veic un zina, kā un kurā brīdī tā ir jāveic.

IKS jāizstrādā kā praktiska rokasgrāmata Likuma subjekta darbiniekiem, kurā tiek aprakstītas faktiski veicamās darbības (piemēram, kurš darbinieks veic klienta izpēti, kādus avotus jāizmanto klienta izpētes ietvaros, ar ko jānosaka darījuma attiecību uzsākšana, kā jāglabā dokumenti, cik ilgā laikā un kam jāziņo par aizdomīgu darījumu u.tml.).

IKS nav jāiekļauj vispārinātas NILLTPFN normatīvo aktu prasības un frāzes (piemēram, uzņēmums veic klienta identifikāciju, uzņēmums veic izpētes darbību dokumentēšanu, regulāri tiek veikta klientu informācijas atjaunošana, uzņēmums veic klienta izpēti pirms darījuma attiecību uzsākšanas u.tml. prasības), no kurām pēc būtības nav saprotama praktiski veicamo darbību kārtība, kā arī nav skaidrs, kurš, kā un kur dokumentē šos izpētes pasākumus.

Atbilstoši Noteikumu Nr. 705 14. punktam Likuma subjekta pienākums ir ne vēlāk kā 10 dienas pēc apstiprināšanas iesniegt PTAC:

- 1) IKS darbības efektivitātes izvērtējumu, IKS audita ziņojumu²⁷ - jebkurā gadījumā;
- 2) NILLTPFN politiku un procedūru, savai darbībai piemītošo risku novērtējumu, kā arī informāciju par izmaiņām IKS vai jauno IKS, ja veiktas būtiskas izmaiņas (piemēram, tiek izstrādāta risku matrica, ieviests jauns produkts u.tml.).

Nebūtisku izmaiņu gadījumā nav nepieciešams informēt PTAC katru reizi par veiktajām izmaiņām politikās, IKS procedūrās, savai darbībai piemītošā risku novērtējumā vai iesniegt jaunu IKS (piemēram, informācijas glabāšana termiņi, redakcionālas izmaiņas u.tml.).

Dokumentu iesniegšanas prasības mērķis ir informatīvs, PTAC minētos dokumentus pieņem zināšanai un nevērtē pēc būtības.

²⁷ Prasība par IKS audita ziņojumu attiecas uz Kredīta devējiem, NILLTPFN 7. panta pirmās daļas 10. punkts.

3.2. Par NILLTPFN atbildīgie darbinieki

Atbilstoši savam darbības veidam, lielumam un piemītošajam riskam Likums subjekts ieceļ vienu vai vairākus Atbildīgos darbiniekus, tajā skaitā no augstākās vadības.

Likuma subjektam ir pienākums izstrādāt atbilstošu kārtību, kādā, ievērojot Likuma subjekta riska profilu, tiek pārbaudīta Atbildīgā darbinieka piemērotība (atbilstība) veicamajiem darba pienākumiem vai amatam (Likuma 7. panta pirmās daļas 8¹. punkts). Kārtībā jānosaka skaidri kritēriji, pēc kādiem tiek vērtēta Atbildīgā darbinieka atbilstība – piemēram, izglītības līmenis, profesionālā pieredze, reputācijas kritēriji u.tml. Nosakot Atbildīga darbinieka vērtēšanas kritērijus, iespējams noteikt augstākas profesionālās kvalifikācijas prasības, ņemot vērā, piemēram, Likuma subjekta darbības lielumu un savai uzņēmējdarbībai piemītošo risku. Likuma subjekta **īpaši pilnvarota persona** (Likuma subjekta darbinieks, piemēram, personāldaļas speciālists, jurists, vadības pārstāvis vai piesaistīts ārpalpojums u.tml.) nodrošina atbilstošu procedūru, kādā tiek izvērtēta personas atbilstība NILLTPFN prasību ievērošanu augstākās vadības locekļa un/vai par atbildīgā darbinieka atbilstība amatam, tostarp pārbauda šīs personas sniegtās informācijas patiesumu. Tas nozīmē, ka Atbildīgā darbinieka atbilstība pārbaudes nodrošināšanai tiek piesaistīta neatkarīga trešā persona, kas spētu objektīvi veikt izvērtējumu. Nav pieļaujama Atbildīgā darbinieka pašnovērtējuma akceptēšana bez neatkarīgi veiktas izvērtēšanas un informācijas pārbaudes.

Tā kā Atbildīgā darbinieka atbilstības novērtējumam jābūt neatkarīgam un objektīvam, nosakot personu, kas veiks atbilstības novērtējumu, jāizvēlas persona, kas nav Atbildīgā darbinieka pakļautībā, piemēram, par NILLTPFN jomu atbildīgā valdes locekļa atbilstības novērtēšanu vēlams uzticēt vai nu citam valdes loceklim, padomes loceklim, vai arī piesaistīt ārpalpojumu).

Piemērs:

Likuma subjekts kārtībā noteicis, ka Atbildīgā darbinieka atbilstību amatam novērtēšanu veic Likuma subjekta īpaši nozīmēta persona – jurists. Situācijā, ja juristam nav iespējams nodrošināt (piemēram, īslaicīga prombūtne) Atbildīgā darbinieka neatkarīgu novērtēšanu, Likuma subjekts par atbilstošu uzskata Atbildīgā darbinieka pašnovērtēšanas apliecinājuma iesniegšanu par atbilstību amatam, vienlaicīgi netiek veikta neatkarīga izvērtēšana un sniegtās informācijas patiesuma pārbaude.

Likuma subjekts nodrošina Atbildīgā darbinieka atbilstības izvērtēšanu uz risku balstītā pieejā **ne retāk kā reizi trīs gados**, bet, konstatējot apstākļus, kas rada šaubas par atbilstību normatīvo aktu vai amata prasībām, atkārtotu izvērtēšanu veic nekavējoties. Proti, Likuma subjektiem jāveic ne tikai pirmreizējā izvērtēšana, bet **jāievēro prasības par regulāru izvērtēšanu**, lai tiktu nodrošināta Atbildīgo darbinieku atbilstība normatīvo aktu prasībām un neradītu draudus Likuma subjekta reputācijai un nepaaugstinātu paša Likuma subjekta darbībai piemītošo NILLTPF risku.

Gan pirmreizēja, gan atkārota izvērtēšana attiecīgi jādokumentē, saglabājot izvērtējumu ar konstatēto slēdzienu un dokumentārus pierādījumus par veiktajām izvērtējuma darbībām, piemēram, reputācijas pārbaude interneta vietnēs, izziņas no Sodu reģistra u.tml.

Likuma subjektam jānodrošina Atbildīgā darbinieka neatkarību tādu lēmumu pieņemšanā, kas saistīti ar NILLTPFN prasību izpildi, proti, Atbildīgais darbinieks savas kompetences (jābūt noteiktai Pilnvaru un pienākumu sadales procedūrā) ietvaros var pieņemt lēmumu, kas attiecas

uz Likuma subjekta cita darbinieka rīcību NILLTPFN kontekstā, sadarbību ar esošu vai potenciālo klientu, veicamajiem izpētes pasākumiem, aizdomīgu darījumu izpēti un ziņojumu sniegšanu FID, nesaskaroties ar šķēršļiem lēmuma pieņemšanā vai izpildē.

Sabiedrības pienākums ir 30 dienu laikā pēc Likuma subjekta statusa iegūšanas vai izmaiņām Atbildīgo darbinieku sastāvā ziņot PTAC. Papildus jāņem vērā, ka par izmaiņām darbinieku sastāvā jāziņo PTAC arī gadījumos, kad **Atbildīgo darbinieku izmaiņas tiek veiktas, darbinieku aizstājot uz ilgstošu prombūtnes laiku**, piemēram, uz bērnu kopšanas atvaļinājuma laiku, vai paredzētas ilgstošas prombūtnes gadījumā citu iemeslu dēļ. PTAC ir jāziņo par atbildīga darbinieka maiņu gadījumos, kad beidzas darbinieku ilgstoša prombūtne, un darba pienākumus atsāk pildīt iepriekšējais Atbildīgais darbinieks.

Likuma subjekta ziņojumā PTAC par Atbildīgo darbinieku iecelšanu amatā jāsniedz ne tikai vispārīga informāciju par minēto faktu, bet vienlaikus jāiesniedz:

- 1) informāciju par faktu, norādot datumu, no kura Atbildīgais darbinieks ir sācis pildīt amata pienākumus;
- 2) informācija par datumu, no kura iepriekšējais darbinieks ir beidzis pildīt amata pienākumus (ja attiecināms);
- 3) pilna kontaktinformācija (vārds, uzvārds, personas kods, e-pasta adrese, telefona numurs);
- 4) atbildīgā darbinieka atbilstības izvērtējums (vēlams).

Likuma subjekti savas darbības ietvaros kā papildus materiālu var izmantot, piemēram, EBI pamatnostādnes par politiku un procedūrām saistībā ar atbilstības pārvaldību un NILL/TFN atbilstības uzraudzības amatpersonas lomu un uzdevumiem saskaņā ar Direktīvas (ES) 2015/849 8. pantu un VI nodaļu.²⁸

3.3. Darbinieku apmācības

Likuma subjektam jānodrošina tā darbiniekiem apmācības NILLTPFN un sankciju jomā atbilstoši to amata pienākumiem un jānosaka darbinieku kategorijas, kurām tiek nodrošināta apmācības. Apmācību mērķis ir nodrošināt Likuma subjektu personāla resursu **pietiekamu zināšanu un kvalifikācijas līmeni**, lai efektīvi pārvaldītu ar NILLTPF un Sankciju apiešanu vai pārkāpšanu saistītos riskus.

Svarīgi ir ne tikai nodrošināt darbiniekiem pirmreizējās apmācības, bet nodrošināt apmācību regularitāti ne retāk kā reizi gadā un veikt zināšanu pārbaudes, līdz ar to Likuma subjektam regulāri jāseko līdzi gan par NILLTPFN un Sankcijām saistīto jautājumu aktualitātēm, gan par aktuālajām izmaiņām normatīvajos aktos.

Atkarībā no Likuma subjekta piemītošā riska un saimnieciskā darbības apmēra Likuma subjekts var noteikt papildus prasības attiecībā uz apmācību nodrošināšanu, piemēram, noteikt kā vēlamu Atbildīgo darbinieku zināšanu apguvi attiecīgajās jomās ar starptautiska sertifikāta iegūšanu.

Lai PTAC, īstenojot uzraudzību, spētu novērtēt NILLTPFN un Sankciju ievērošanas pasākumu efektivitāti un pārliecināties ne tikai par to, ka darbinieki ir kompetenti un zinoši NILLTPFN un Sankciju izpildes jomā, bet arī par veikto apmācību saturu un regularitāti, kas

²⁸ Pieejams: <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/anti-money-laundering-and-countering-financing-terrorism/guidelines-role-amlcft-compliance-officers>

tostarp ļauj novērtēt darbinieku spēju veikt kvalitatīvu klientu un darījumu uzraudzību, Likuma subjektam jānodrošina Noteikumu Nr. 705 prasībām atbilstoša informācijas par veiktajām apmācībām dokumentēšana un uzglabāšana.

3.4. Neatkarīgais iekšējais audits – Kredīta devējiem

Neatkarīga iekšējā audita mērķis ir Kredīta devējam²⁹ pārliecināties, vai tā izstrādātā IKS atbilst normatīvo aktu NILLTPFN jomā prasībām. Iekšējā audita funkcijas pamatuzdevums ir veikt IKS neatkarīgu uzraudzību, lai veiktu efektivitātes novērtēšanu un palīdzētu Kredīta devējiem efektīvāk veikt savas funkcijas.

Nodrošinot iekšējā audita funkciju, Kredīta devējam nepieciešams **nodrošināt visaptverošu** IKS darbības atbilstības pārbaudi. Proti, nepieciešams izvērtēt gan IKS procedūras, gan politikas, ietverot vismaz galvenās prasības, kas izriet no NILLTPFN normatīvo aktu regulējuma, piemēram, klienta identifikācijas, klienta vienkāršotās un padziļinātās izpētes, ziņošanas pienākuma atbildīgajām iestādēm, apmācību nodrošināšanas, klientu uzraudzības u.c. prasību pārbaudes atbilstību NILLTPFN normatīvo aktu regulējumam. Tāpat labā prakse būtu veikt klientu izpētes faktisko darbību pārbaudi, atlases veidā izvēloties konkrētas klientu lietas, kurām veikt atbilstības pārbaudes.

Neatkarīgais iekšējais audits atbilstoši jādokumentē, aprakstot veiktās pārbaudes darbības, konstatētos trūkumus un nepilnības, attiecīgi secinājumu sadaļā norādot plānotās darbības to novēršanai.

Kredīta devējam jāņem vērā, ka neatkarīgais **iekšējais audits jānošķir** no Noteikumu Nr.705 prasības izstrādāt **kārtību, kādā atbildīgais darbinieks izlases veidā veic NILLTPFN darbības kvalitātes paškontroli**. Iekšējā audits mērķis ir nodrošināt padziļinātu un visaptverošu IKS procedūru pašpārbaudi, nepilnību konstatēšanu un to novēršanu, turpretī NILLTPFN darbības kvalitātes pašpārbaude ir šaurāka un tās mērķis ir konstatēt nepilnības, piemēram, Likuma subjekta faktiskajās klientu izpētes darbībās.

Piemērs:

Kredīta devējs IKS noteicis neatkarīga iekšējā audita funkciju, nosakot tā veikšanas regularitāti un veicamās darbības, savukārt atbilstoši Noteikumu Nr. 705 prasībām nav izstrādājis kārtību, kādā atbildīgais darbinieks izlases veidā veic NILLTPFN darbību kvalitātes paškontroli, pieņemot, ka neatkarīga iekšējā audita funkciju piemērošana aptver NILLTPFN darbības kvalitātes paškontroli, lai gan normatīvais regulējums paredzējis noteikt divas dažādas funkcijas. No Noteikumu Nr. 705 regulējuma izriet, ka prasība par kvalitātes paškontroles kārtību ietver šaurākas prasības nekā Likumā noteiktās prasības par neatkarīga iekšējā audita funkciju izstrādi. Līdz ar to Kredīta devējam jāizstrādā atsevišķi gan kvalitātes paškontroles kārtība, gan kārtība neatkarīga iekšējā audita funkcijas veikšanai.

Tāpat **iekšējā audita funkcija ir jānošķir** no **IKS darbības efektivitātes izvērtēšanas funkcijas**, kas paredz ne retāk kā 18 mēnešos dokumentējot izvērtēt IKS sistēmas darbības

²⁹ Likuma 7. panta pirmās daļas 10. punkts paredz, ka patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzējiem neatkarīga iekšējā audita funkcija ir obligāta, izņemot, gadījumus, kad ir pieņemts uzraudzības un kontroles institūcijas lēmums par iekšējā audita funkcijas nepiemērošanu. Savukārt parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem šāds obligāts pienākums nav noteikts, nosakot, ka IKS jāparedz neatkarīga audita funkciju, ja tas ir atbilstoši, ņemot vērā NILLTPF un Likuma subjekta saimnieciskās darbības apmēru un būtību.

efektivitāti. IKS darbības efektivitātes izvērtēšanai nav jādublē neatkarīgais iekšējais audits, bet pēc būtības tās mērķis ir konstatēt un nodrošināt padziļinātāku vērtējumu identificētajās riska jomās, regulāri pārbaudot IKS darbības atbilstību NILLTPFN normatīvo aktu prasībām. Jāņem arī vērā, ka **iekšējais audits ir nošķirts no NILLTPFN funkcijas**, proti, neatkarīga audita veikšanas funkciju jādeleģē darbiniekam, kura ikdienas darba pienākumi nav saistīti ar NILLTPFN sistēmu izstrādi un uzraudzību, bet ir pietiekamas zināšanas audita veikšanā, lai īstenotu neatkarīgā **iekšējā audita galveno mērķi – “neatkarīgs”**.

Neatkarīgā iekšējā audita piemērošanas funkcijai ir iespējams noteikt atsevišķu kārtību vai to neveikt normatīvajos aktos noteiktajā termiņā, ja Kredīta devējam grupas ietvaros ir veikts ārējais audits vai Kredīta devējs ir piesaistījis ārpalpojuma sniedzēju audita veikšanai, kas pēc būtības aptver neatkarīgā iekšējā audita funkcijas nodrošināšanu. Tādā gadījumā Kredīta devējam ir tiesības vērsties PTAC ar iesniegumu par neatkarīga iekšējā audita funkcijas nepiemērošanu.

PTAC izstrādājis paraugu (Pielikums Nr.5) iekšējā audita funkcijas veikšanai. Paraugs ir uzskatāms par piemēru un Kredīta devējs atbilstoši sev piemītošajam riskam un darbībai var noteikt savu individuālo iekšējā audita formu un izstrādes saturu.

3.5. Ziņojums par NILLTPF risku pārvaldību

Lai sekmētu atbilstošu un efektīvu NILLTPFN pārvaldību un Likuma subjekta augstākā vadība patstāvīgi tiktu informēta par NILLTPFN darbības efektivitāti, kā arī lai savlaicīgi tiktu konstatētas neatbilstības vai nepilnības, kas saistītas ar NILLTPFN darbībām, Atbildīgais darbinieks ne retāk kā reizi trīs mēnešos augstākajai vadībai sniedz ziņojumu par NILLTPF risku pārvaldību atbilstoši Likuma subjekta paša izstrādātajai ziņošanas formai (Noteikumu Nr. 705 6. un 7. punkts).

Ziņojuma mērķis ir nodrošināt augstākajai vadībai informāciju koncentrētā veidā par to, ko Likuma subjekts ir darījis attiecīgajā periodā, lai kontrolētu un uzraudzītu savai darbībai un klientiem piemītošo NILLTPF risku, kā arī ietver informāciju par attiecīgajā periodā konstatētajiem apstākļiem vai ārējām izmaiņām, kas var ietekmēt vai ietekmē Likuma subjekta darbībai vai klientiem piemītošo NILLTPF riska līmeni, tādejādi nodrošinot, ka Likuma subjekta augstākā vadība pastāvīgi tiek informēta par notiekošajiem procesiem un nepieciešamības gadījumā spētu pietiekami ātri un efektīvi novērst konstatētos trūkumus.

3.6. Darbības kvalitātes paškontrolē

Likuma subjektam jānodrošina, ka tā darbības ietvaros **regulāri** tiek organizēta savas darbības paškontrolē (Noteikumu Nr. 705 8. punkts), lai pārliecinātos, ka IKS procedūrās ieviestās prasības attiecībā uz klienta izpētes darbībām faktiski tiek izpildītas.

IKS procedūrā ir jānosaka atsevišķa kārtība, kādā Atbildīgais darbinieks veic NILLTPFN darbību kvalitātes paškontroli, ietverot kārtībā vismaz jautājumus, kas attiecas uz darbībām, kurām tiek veikta kvalitātes kontrole, kontroles veikšanas biežumu, izlases apjomu, pamatu un kvalitātes kontroles dokumentēšanu. Piemēram, Likuma subjekts var noteikt, ka kvalitātes pārbaudi veic reizi četros mēnešos 0.5% no visām klientu izpētes lietām, riskos balstītā pieejā pārbaudot izlases veidā izvēlēto lietu klientu izpētes darbības (klienta identifikācijas, padziļinātās izpētes, ziņošanas, darījuma attiecību uzraudzības u.c. darbības).

Atbilstoši savam saimnieciskās darbības apjomam, piemītošajam riskam Likuma subjekts var noteikt papildus prasības un nosacījumus savas darbības kvalitātes paškontroles nodrošināšanai. Kvalitātes paškontroles darbības ir atbilstoši jādokumentē, aprakstot veiktās darbības, konstatētās nepilnības un trūkumus, kā arī konstatēto trūkumu novēršanas plānu.

4. Risku faktori

4.1. Risku faktoru raksturojums

Izstrādājot klientam piemītošā riska novērtēšanas kārtību, jāņem vērā, ka no klientam piemītošā riska līmeņa atkarīgs klienta izpētes apjoms. Tas nozīmē, ka klientiem ar atšķirīgu riska līmeni (piemēram, zems un vidēji augsts) tiks piemērots atšķirīgs izpētes pasākumu apjoms, kā arī atšķirsies izpētes regularitāte un darījuma attiecību uzraudzība (piemēram, ierobežojumi saņemt kaut kādus pakalpojumus). Likuma [11.¹ panta trešajā daļā](#) noteikti obligāti vērā ņemamiem risku paaugstinošie faktori, kas piemīt klientam, savukārt Noteikumu Nr. 705 3.1. nodaļa (patērētāju kreditētājiem) un 3.2. nodaļa (parādu atguvējiem) nosaka papildus pazīmes un faktorus, kas jāņem vērā, nosakot klientam piemītošo riska līmeni.

Kredīta devējs papildus ņem vērā EBI riska faktoru pamatnostādnes paredzētos principus un risku paaugstinošos un risku pazeminošos faktorus.³⁰

Riska novērtēšanas kārtībā jāiekļauj tie risku paaugstinošie un pazeminošie faktori, kas pēc būtības attiecas uz likuma subjekta darbību, kā arī jāparedz, kā tiek novērtēti klientam vai tā darījumiem identificētie risku paaugstinošie un pazeminošie faktori un risku ietekmējošās pazīmes (piemēram, izstrādāta veidlapa vai cits risinājums, kur, atzīmējot klientam piemītošos faktorus, par katru tiek piešķirts noteikts punktu skaits).

Vadoties no darbības apmēra un esošiem tehnoloģiskajiem risinājumiem, Likuma subjekts risku paaugstinošo un pazeminošo faktoru un pazīmju novērtēšanu var veikt manuāli vai automatizēti, piemēram, ieviešot skaitliskās novērtēšanas sistēmu. Klienta riska skaitliskais novērtējums ir atsevišķam klientam un tā izmantotajiem pakalpojumiem piemītošā kopējā NILTPF riska līmeņa novērtējums skaitliskā izteiksmē, kas iegūts, pamatojoties uz sadarbībai ar klientu piemītošo riska apstākļu (klients, ģeogrāfija, pakalpojumi un produktu piegādes kanāli) kopas izvērtējumu.

Likuma subjektam, nosakot klientam piemītošo risku, jāņem vērā visa tā rīcībā esošā informācija par klientu. Nav pieļaujama situācija, kad, novērtējot klientam piemītošo risku, tiek ignorēta informācija, kas var paaugstināt klientam noteikto riska līmeni.

Klientam piešķirto riska līmeni Likuma subjekts pārskata ikreiz, kad veic kārtējo klienta izpēti, vai arī gadījumos, kad klienta darījuma uzraudzības ietvaros tiek konstatēts risku paaugstinošs faktors vai pazīme. Piemēram, klientam sākotnēji piešķirts zems risks, taču darījuma uzraudzības ietvaros tiek konstatēts risku paaugstinošs faktors – klients kļuvis par PNP. Šādā gadījumā klientam tiek paaugstināts riska līmenis un uz risku balstītā pieejā tiek veikta klienta padziļinātā izpēte.

Piemēri risku ietekmējošām pazīmēm (faktoriem) Likuma subjektiem pieejami Pielikumā Nr. 1 (kredīta devējiem) un Nr. 2. (Parāda atgušanas pakalpojuma sniedzējiem). Uzskaitīto risku

³⁰ EBI riska faktoru pamatnostādnes. Pieejams: <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/anti-money-laundering-and-e-money/revised-guidelines-on-ml-tf-risk-factors>

(pazīmju) saraksts uzskatāms par piemēru un nav izsmeļošs, tas var atšķirties atbilstoši pakalpojumu sniedzēja saimnieciskās darbības profilam.

4.2. Risku paaugstinošie faktori un pazīmes

Likuma subjektam jāņem vērā, ka atsevišķi Likumā noteiktie risku paaugstinošie faktori vai Noteikumos Nr. 705 paredzētās pazīmes un faktori sniedz vispārēju norādi, kam klienta darbībā jāpievērš uzmanība un Likuma subjektam pašam, balstoties uz pieredzi un zināšanām, jāizvērtē, vai klientam piemīt vai nepiemīt attiecīgais risku paaugstinošais faktors vai pazīme. Piemēram:

- klients sniedz tādus pakalpojumus, kuru sniegšanas fakta dokumentārā pamatošana ir apgrūtināta – Noteikumi Nr. 705 nenosauc konkrētus pakalpojumus, kuru sniegšanu viegli vai apgrūtināti dokumentāri pamatot. Likuma subjektam pašam jāizvērtē, kādus pakalpojumus klients sniedz un vai klienta sniegto pakalpojumu dokumentāri pamatot ir vai nav apgrūtināši;
- klients vai klienta PLG ir persona, kas saistīta ar darbības jomu, kurā būtiska loma ir skaidras naudas darījumiem – Likuma subjektam, veicot klienta riska novērtējumu, pašam jāizvērtē, vai klienta vai tā PLG darbība ir saistīta ar jomu, kur būtiska loma ir skaidras naudas darījumiem;
- klienta saimnieciskās darbības veids saistīts ar paaugstināta riska nozari – Noteikumi Nr. 705 vairs nenosaka, kādas nozares uzskatāmas par paaugstināta riska nozarēm. Likuma subjektam patstāvīgi jāizvērtē, vai nozare, kurā darbojas klients, uzskatāma par tādu, kurai ir augsts NILLTPF risks. Aktuālo informāciju par to, kādas nozares vai jomas uzskatāmas par paaugstināta riska nozarēm, Likuma subjekts var iegūt no Nacionālā risku novērtējuma, Nozaru risku novērtējumiem u.c. metodiskajiem materiāliem, kas pieejami gan FID, gan uzraudzības un kontroles institūciju mājaslapās.

Nosakot klientam – rezidentam, kas saņēmis uzturēšanās atļauju, reģistrācijas apliecību vai pastāvīgas uzturēšanās apliecību, piemētošo risku, jāņem vērā, vai personai ir/pastāv saikne ar valsti/teritoriju, kas ir šīs personas izcelsmes vieta, vai personai joprojām ir ciešas personiskās, profesionālās un ekonomiskās attiecības ar valsti/teritoriju, kas ir šīs personas izcelsmes valsts vai valsts, kurā tā veic savu saimniecisko vai profesionālo darbību. Īpaši svarīgi šo informāciju noskaidrotu un ņemt vērā attiecībā uz personām, kurām Latvijā piešķirts bezvalstnieka, bēgļa vai alternatīvais statuss vai pagaidu aizsardzība u.tml., ar izcelsmi no augsta riska valstīm.

Tādējādi fakts, ka klients ir rezidents, automātiski nenožīmē zemu NILLTPF un sankciju risku, kad piemērojama vienkāršotā vai standarta jeb vispārējā klienta izpēte.

4.3. Risku pazeminošie faktori

Likuma subjekts var ņemt vērā Likuma 11.¹ panta ceturtā daļā noteiktos risku pazeminošos faktoros vai noteikt savus. Ja Likuma subjekts klienta riska novērtējuma kārtībā paredz ņemt vērā risku pazeminošos faktoros, tad tam nepieciešams pamatot, kā un kādā apmērā klienta risku pazeminošais faktors pazemina klienta risku.

Nav pieļaujams, ka risku pazeminošo faktoru summa automātiski (matemātiski) **pilnīgi** samazina klienta riska skaitliskā novērtējuma sistēmas aprēķināto punktu skaitu, kas piešķirti par konstatētajiem risku paaugstinošiem faktoriem vai pazīmēm.

5. Klientu izpēte

5.1. Klientu izpētes vispārīgais raksturojums

Likuma subjektam atbilstoši Likuma 11. panta pirmās daļas nosacījumiem ir pienākums veikt klientu izpēti. Klientu izpētes pasākumi ir uz risku izvērtējumu balstīts noteiktu darbību kopums, kas sākotnēji tiek veikts **pirms** darījuma attiecību nodibināšanas, identificējot klientu un veicot noteiktas izpētes darbības ar mērķi noskaidrot klienta PLG, darījuma attiecību mērķi un būtību.

Klientu izpēte tiek veikta arī klientu uzraudzības ietvaros, konstatējot noteiktus apstākļus, kuriem iestājoties jāveic atkārtota klientu izpēte, piemēram, rodas aizdomas par NILLTPF un šo darbību mēģinājumu, rodas aizdomas, ka iepriekš iegūtie klienta izpētes dati nav patiesi vai atbilstoši, tiek konstatēts, ka klients ieguvis PNP statusu.

Nosakot klienta izpētes apjomu un regularitāti, jāņem vērā risku ietekmējošus rādītājus: **darījuma attiecību mērķi, plānoto un veikto darījuma regularitāti; darījuma attiecību ilgumu un regularitāti; plānoto un veikto darījumu apjomu** (Likuma 11.¹ panta otrā daļa).

Klienta izpētes pasākumu mērķis ir iegūt tādu informācijas apjomu par klientu, kā arī par darījuma attiecību mērķi un paredzamo būtību, lai jau sākotnēji, nodibinot darījuma attiecības ar klientu, Likuma subjektam būtu iespējas samazināt un novērst riskus tikt iesaistītam NILLTPF.

Atkarībā no klienta izpētes pasākumiem, kas balstīti uz risku novērtējumu, klientu izpēte iedalāma **vienkāršotajā izpētē, standarta izpētē un padziļinātajā izpētē**.

Darījuma attiecības ir Likuma subjekta un klienta attiecības, kuras rodas, Likuma subjektam veicot saimniecisko vai profesionālo darbību, un kurām to nodibināšanas brīdī ir **ilgstošs** mērķis (Likuma 1. panta 3. punkts). Piemēram, aizdevuma līguma noslēgšana un ar to saistītās darbības – kredīta izlietošana, atmaksāšana, pirmstermiņa atmaksa u.tml.; līguma noslēgšana par parādu atgūšanas pakalpojumu sniegšanu un īstenošana, t.sk. gan pilnvarojuma (inkaso) līguma, gan cesijas līguma noslēgšana.

Nemot vērā, ka darījuma attiecību un gadījuma rakstura darījuma korektai nošķiršanai ir būtiska nozīme, veicot klienta izpēti, Likuma subjektiem jāņem vērā, ka **patērētāju kreditēšanas līgums nevar tikt uzskatīts par gadījuma rakstura darījumu**, pamatojoties, piemēram, uz kredīta devēja nevēlēšanos ilgstoši sadarboties ar kredītaņēmēju.

Darījuma attiecību **ilgstošais mērķis** Likuma izpratnē nozīmē apstākļu kopumu, kad tiek nodibinātas tiesiskās attiecības, kurās saistību izpilde tiek terminēta, nevis tūlītēja, bez tam tā var būt saistīta ar dažādu nosacījumu izpildi termiņos, atlīdzību par naudas līdzekļu izmantošanu, saistību pastiprinošiem līdzekļiem. Aizdevuma līgumam pēc būtības un jēgas ir ilgstošs mērķis, darījums netiek uzsākts un pabeigts kādā konkrētā un nosakāmā brīdī, kāds tas būtu, piemēram, veikalā nopērkot preci. Izsniedzot aizdevumu patērētājam, tiek nodibinātas darījuma attiecības, kuru ietvaros tiek izsniegts kredīts un veikta kredīta atmaksa, veicot ikmēneša regulāros maksājumus vai citādi terminētus maksājumus. Patērētāju kreditēšanas darījuma ietvaros pastāv saistību nepilnīgas izpildes vai neizpildes riski, kas nav raksturīgi gadījuma rakstura darījumiem, kuri saistīti ar vienreizējiem vai vairākiem saistītiem līdzekļu pārvedumiem.

Arī Likuma subjektu – parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju – sniegtais pakalpojums pats pēc būtības ir uzskatāms par ilgstošu, līdz ar to parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem

gan pilnvarojuma (inkaso), gan cesijas līgumu slēgšana ar klientu ir uzskatāma par darījuma attiecībām Likuma izpratnē. Proti, parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja noslēgts cesijas darījums ar klientu par parādu portfeļa iegādi nevar tikt uzskatīts par gadījuma rakstura darījumu, jo tikai ar tā noslēgšanas brīdi parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs uzsāk parāda lietu apstrādi un parādu atgūšanas procesu, kura noslēgšanās termiņš nav paredzams.

Normatīvā regulējuma prasības, kas attiecas uz klientu izpētes pasākumiem, ir vispārīgas, līdz ar to Likuma subjektam ir jāspēj izvērtēt savai darbībai piemērotais risks, lai normatīvā regulējuma prasības piemērotu tādā apmērā, kādā tās attiecināmas uz konkrētajam klientam konstatētajiem NILLTPF riskiem.

Klientu izpētes veicamo pasākumu kopums un regularitāte ir atkarīga un nosakāma, izvērtējot visus NILLTPF riskus, kurus rada klients, tā rezidences (reģistrācijas) valsts, klienta saimnieciskā, profesionālā vai personiskā darbība, izmantojamie pakalpojumi un produkti un to piegādes kanāli (klātie vai neklātie, starpnieku/aģentu izmantošana attiecībās ar klientu), kā arī veiktie darījumi, darījuma attiecību mērķis, klienta plānoto un veikto darījumu regularitāte, apjoms, darījuma attiecību ilgums.

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem klienta veikto un plānoto darījumu apjoma kontekstā būtu jāņem vērā informācija par plānotā un nodotā parādu portfeļa apmēru, portfeli esošo lietu skaitu, lietu nodošanas biežumu, darījuma attiecību ar klientu ilgumu, vidējo parāda summu u.c. informāciju.

Kredīta devējs klientu izpētes ietvaros pirms darījuma attiecību uzsākšanas ar aizņēmēju iegūst personu identificējošos datus, veic klienta un tā pārstāvēttiesīgās personas identifikāciju, noskaidro, kādiem mērķiem kredīts nepieciešams, kādu kredīta pakalpojumu izmantos, noskaidro vēlamā kredīta summu, atmaksas kārtību, termiņu, pārliecinās par klienta spēju atmaksāt kredītu un veic citus klienta izpētes pasākumus atbilstoši klientam noteiktajam NILLTPF riskam un IKS noteiktai kārtībai.

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs pirms darījuma attiecību uzsākšanas ar klientu (personu, kas vēršas pie parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja ar mērķi saņemt pakalpojumu – parādu atgūšanu, t.sk., arī cedentu) veic klienta un tā pārstāvēttiesīgās personas identifikāciju u.c. klienta izpētes pasākumus, atbilstoši klientam noteiktajam NILLTPF riskam un iekšējās procedūrās noteiktai kārtībai, piemēram, noskaidro paredzamo darījuma attiecību būtību – cik bieži parāda lietas tiks nodotas, kāds vidējais parāda apmērs, no kādiem sniegtiem pakalpojumiem vai pārdotām precēm izrietēs atgūstamās parādsaistības.

No klienta izpētes ietvaros iegūtās informācijas un dokumentiem jāspēj gūt pārliecība, ka Likuma subjekts pārzina klienta riskus un veic atbilstošus pasākumus šo risku pārvaldībai.

Likuma subjekts nodrošina klientu izpētes gaitā iegūto dokumentu, personas datu un informācijas uzglabāšanu, regulāru izvērtēšanu un aktualizēšanu atbilstoši piemērošajiem riskiem un ņemot vērā pēdējās veiktās klienta izpētes laikā iegūtās informācijas kvalitāti, bet ne retāk kā reizi piecos gados³¹. Piemēram, Likuma subjekts nosaka, ka augsta riska klientiem informācijas aktualizācija notiek ne retāk kā reizi gadā, zema riska klientiem (tiek veikta standarta klienta izpēte, ir saprotami klienta darījumi, nav konstatēti risku paaugstinošie faktori, kas ietekmē klienta riska profilu) reizi piecos gados, izņemot gadījumu, ja darījuma attiecību laikā mainās kādi būtiski apstākļi.

Likuma subjektam nav pienākums nodibināt darījuma attiecības ar klientu. Ja klienta izpētes ietvaros nav iespējams izpildīt NILLTPFN normatīvo aktu prasības un Likuma subjekts

³¹ Likuma 11.¹ panta pirmās daļas 5.apakšpunkts

nav pārliecināts, ka spēj efektīvi pārvaldīt risku, darījuma attiecību nodibināšana jāatsaka vai arī jāizbeidz jau uzsāktās darījuma attiecības.

Izstrādājot IKS un nosakot tajā ierobežojumus darījuma attiecību uzsākšanai vai lemjot par darījuma attiecību izbeigšanu ar esošu klientu, pamatojoties uz klienta riska novērtējumu, jāņem vērā, vai ierobežojumi tiek paredzēti:

1) jo likuma subjekts nespēj pārvaldīt klientam piemītošo risku (piemēram, nodrošināt pastiprinātu darījuma attiecību uzraudzību, iegūt nepieciešamo informāciju),

2) vai arī šie ierobežojumi tiek noteikti, lai izvairītos no riska pārvaldības (*de-risking*). Piemēram, nav pamatoti atteikt uzsākt darījuma attiecības vai pārtraukt esošas darījuma attiecības ar klientu, tikai tāpēc, ka klients ir PNP.

5.2. Klientu identifikācija

Likuma subjekta pienākums klientu izpētes ietvaros ir nodrošināt normatīvajiem aktiem atbilstošu klientu identifikācijas procedūru. Klientu identifikācijas procedūra tiek nodrošināta klātienē klientam personiski, t.i., fiziski piedaloties identifikācijas procesā vai arī klientam personīgi nepiedaloties identifikācijas procedūrā klātienē, proti, klienta attālinātā jeb neklātienes identifikācija. Klienta identifikācija ir klienta izpētes pasākums, ar kuru tiek uzsākta klienta izpēte un kura uzdevums ir nodrošināt, lai persona nevarētu veikt darījumus anonīmi vai izmantojot viltotus datus.

Nodibināto darījumu attiecību ietvaros vai ārpus tām tomēr ir iespējami gadījuma rakstura darījumi, kad, iestājoties noteiktiem nosacījumiem, būtu pieļaujams neveikt klientu izpēti un nesaglabāt identifikācijas dokumentu kopijas, tomēr patērētāju kredīvēšanā un parādu atgūšanā visiem darījumiem, ko likuma subjekts noslēdz ar klientu, piemīt ilgstošs mērķis.

5.2.1. Fizisku personu klātienes identifikācija

Klienta fiziskas personas **rezidenta** identifikācija tiek veikta pēc personu apliecinoša dokumenta, pārbaudot dokumentā ietvertu informāciju – personas vārdu, uzvārdu un personas kodu. Likuma subjektam **jāsālīdzina personas identitāte** ar personu apliecinošo dokumentu, pārliecinoties par klienta vizuālo līdzību ar uzrādīto personas apliecinošajā dokumentā ietvertu fotoattēlu. Likuma subjektam nepieciešams veikt personu apliecinošā dokumenta **vizuālo pārbaudi** attiecībā uz bojājumu un viltojumu pazīmēm, kā arī jāpārliecinās, vai personu apliecinošam dokumentam nav beidzies derīguma termiņš.

Likuma subjektam jāveic **parakstu atbilstības salīdzināšana** ar uzrādītajā identifikācijas dokumentā ietvertu personas parakstu. Ja tie atšķiras, jāveic papildus verifikācija, piemēram, pieaicinot citu darbinieku, kas arī veic klienta identifikāciju un attiecīgi ar parakstu apliecinot piedalīšanos identifikācijas procesā. Informāciju par Latvijas Republikā izdoto personas apliecinošo dokumentu paraugiem nosaka Ministru kabineta 2012.gada 21.februāra noteikumi Nr. 134 „Personu apliecinošo dokumentu noteikumi”. Klientam jāuzrāda identifikācijas dokumentu oriģināls un Likuma subjekts pārbauda, vai identifikācijas dokuments nav iekļauts Nederīgo dokumentu reģistrā.³² Jāņem vērā, ka Nederīgo dokumentu reģistrā pārbauda **visu Latvijas Republikā izdoto** personas apliecinošo dokumentu derīgumu.

³² Pieejams: <https://e.ic.iem.gov.lv/lv/eservice/ep22/terms>

Likuma subjekts **vienmēr izgatavo dokumentu kopijas**, uz kuru pamata veikta klienta identifikācija. Identifikācijas dokumentus iespējams saglabāt papīra formātā vai elektroniskā veidā, piemēram, skenētā veidā, ar nosacījumu, ka Likuma subjekts nodrošina tehnoloģiskus risinājumus, lai apkopotu informāciju par to, **kas un kad** ir veicis klienta identifikāciju.

Identificējot fizisku personu – nerezidentu, iegūst vārdu, uzvārdu, dzimšanas datumu, personas fotoattēlu, personu apliecinoša dokumenta numuru un izdošanas datumu, valsti un institūciju, kas dokumentu izdevusi.

Ārvalstu izsniegto personu apliecinošu dokumentu derīgumu vai nederīgumu, to izskatu, kā arī tiem piemītošās drošības pazīmes iespējams noskaidrot Eiropas Savienības Padomes mājaslapā.³³ Ārvalstu iestāžu izdoto personu apliecinošo dokumentu derīgumu ir iespējams pārbaudīt attiecīgajos klientu rezidences valstu reģistros, ja tādus ir iespējams sameklēt, kā arī Likuma subjektiem izmantojot komerciālās datubāzes, kas veic pārbaudi šādos reģistros par maksu.

Gadījumos, kad personai ir tiesības ieceļot un uzturēties Latvijas Republikā ar ceļošanai derīgu personu apliecinošu dokumentu un derīgu vīzu vai Latvijas Republikas izsniegtu uzturēšanās atļauju, Likuma subjekts izgatavo ne tikai personu apliecinoša dokumenta, bet arī vīzas vai uzturēšanās atļaujas kopiju, jo tā apliecina klienta tiesības ieceļot valstī.

Ja fizisko personu pārstāv cita fiziskā persona, Likuma subjekts identificē personu, kura ir tiesīga pārstāvēt minēto fizisko personu – šajā gadījumā iegūst šīs personas personu apliecinoša dokumenta kopiju un dokumentu vai attiecīgā dokumenta kopiju, kas apliecina šīs personas pārstāvības tiesības.

5.2.2. Juridisko personu un juridisko veidojumu klātienē identifikācija

Identificējot klientu – juridisku personu, iegūst tās dibināšanas un reģistrācijas dokumentus, lai pārliecinātos par pārvaldības struktūru un sastāvu, juridisko formu, juridisko adresi, nosaukumu, reģistrācijas numuru. Papildus ir nepieciešams noskaidrot faktisko saimnieciskās darbības veikšanas vietu (ja faktiskā adrese atšķiras no juridiskās adreses).

Tāpat ir nepieciešams identificēt personas, kuras ir tiesīgas pārstāvēt juridisko personu attiecībā ar Likuma subjektu, iegūstot dokumentu vai attiecīgā dokumenta kopiju, kas apliecina to tiesības pārstāvēt juridisko personu (personas vārds, uzvārds, kā arī šīs fiziskās personas pilnvarojums vai statuss).

Juridiskiem veidojumiem prasa uzrādīt dokumentus, kas apliecina juridiska veidojuma statusu, izveidošanas mērķi un nosaukumu, ziņas par adresi un faktiskās darbības vietu, ja tā atšķiras no juridiskās adreses, noskaidrot struktūru un pārvaldes mehānismu, tai skaitā PLG un augstākās vadības locekļus, kā arī pilnvarotās personas vai personas, kam ir līdzvērtīgs amats.

Identificēt juridisko personu un juridisku veidojumu iespējams, iegūstot minētās ziņas no publiski pieejama uzticama un neatkarīga avota. Tādā gadījumā nav nepieciešams identifikācijas procesa ietvaros pieprasīt uzrādīt identifikācijas dokumentus.

Veicot juridiskās personas un juridiskā veidojuma pārstāvēttiesīgās personas identitātes pārbaudi, Likuma subjekts **izgatavo** uzrādītā identifikācijas dokumenta kopiju un veic tā derīguma **pārbaudi** Nederīgo dokumentu reģistrā.

³³ Pieejams: <https://www.consilium.europa.eu/prado/lv/prado-start-page.html>

5.2.3. Neklātienas identifikācija

Likuma subjekts veic klienta neklātienas identifikāciju atbilstoši Noteikumu Nr. 392 vai Likuma 23. panta prasībām. Ja neklātienas identifikācija tiek veikta atbilstoši Likuma 23.pantam, klienta padziļinātā izpēte jāveic tikai Likuma 22. panta otrajā daļā noteiktajos gadījumos.

Saskaņā ar Noteikumu Nr. 392 prasībām Likuma subjekts atbilstoši tā veiktajam NLLTPF risku novērtējumam klientu neklātienas identifikācijai ir tiesīgs izmantot **vienu vai vairākus** tehnoloģiskos risinājumus:

- **drošu elektronisko parakstu**³⁴ vai kvalificētu paaugstinātas drošības **elektronisko identifikāciju**³⁵;
- **videoidentifikāciju**³⁶;
- fiziskas personas identitāti apliecināšanu **datu iegūšanu no kredītiestādes** vai maksājumu iestādes, izmantojot identifikācijas maksājumu vai citu metodi;
- personu apliecināšanā **dokumenta fotouzņēmuma** un pasportreta elektroniska fotouzņēmuma salīdzināšanu.

Ja klienta identifikācija tiek veikta, klientam personīgi nepiedaloties identifikācijas procedūrā klātienē, atbilstoši normatīvo aktu prasībām Likuma subjektam nav obligāti nepieciešams glabāt dokumentu kopijas, uz kā pamata tiek veikta klienta identifikācija.

Ja Likuma subjekts izmanto Noteikumu Nr. 392 7.3. apakšpunktā minēto identifikācijas metodi, Likuma subjekts iegūst **fiziskas personas identitāti apliecināšanu no kredītiestādes vai maksājumu iestādes**, t.i., Likuma subjekts pats atbilstoši NLLTPF riskam iegūst pietiekamus datus, kas norādīti Likumā un atbilst Likuma subjekta IKS noteiktajam, lai pārliecinātos par fiziskas personas identitāti un salīdzinātu ar datiem, ko klients ir sniedzis Likuma subjektam. Šādā gadījumā ir būtiski saņemt no kredītiestādes pilnīgu identifikācijas informāciju, kas ļautu identificēt klientu.

Ja Likuma subjektam uz risku balstītā pieejā rodas šaubas par to, vai piemērotā neklātienas identifikācijas metode ir pietiekami droša, būtu jāpiemēro papildus cita attiecīgā identifikācijas metode, piemēram, drošs elektroniskais paraksts vai papildus nepieciešams uzraudzīt personas apliecināšanu dokumentu fotouzņēmumā, vai fiksējot to video ierakstā, vai veikt videoidentifikāciju.

Neklātienas identifikācija nav iespējama, ja Likuma subjekts pirms identifikācijas nav nodrošinājis Noteikumu Nr. 392 2. punktā iekļauto nosacījumu izpildi un/vai tiek konstatēti Noteikumu Nr.392 II daļā minētie apstākļi.

Likuma subjekts, piemērojot neklātienas identifikāciju, kā papildus avotu var izmantot FATF izstrādātas vadlīnijas neklātienas identifikācijai (*Digital Identity*, FATF).³⁷

³⁴ <https://likumi.lv/ta/id/68521>

³⁵ <https://likumi.lv/ta/id/278001-fizisko-personu-elektroniskas-identifikācijas-likums>

³⁶ Noteikumu Nr. 392 IV. nodaļa

³⁷ Pieejamas: <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Financialinclusionandnpoissues/Digital-identity-guidance.html>

5.3. Paaugstināta riska jurisdikcija un augsta riska trešās valsts

Klientu izpētes ietvaros Likuma subjektam ir jānosaka, vai klients ir saistīts ar paaugstināta riska jurisdikciju, kas tajā skaitā ietver augsta riska trešās valstis, atbilstoši Likuma 11.¹ panta trešās daļas 2. punkta prasībām. Dažādu starptautisko organizāciju noteikto paaugstināta riska jurisdikciju saraksts ir pastāvīgi mainīgs. Mainoties ekonomiskajai, politiskajai, tiesiskajai, sociālajai situācijai konkrētajā valstī vai atklājoties jauniem apstākļiem, starptautiskās organizācijas var izslēgt kādu sarakstā esošo valsti vai papildināt to ar citām valstīm. Līdz ar to Likuma subjektam pastāvīgi jāseko līdzi aktuālajam izmaiņām.

- FATF augsta riska trešās valstis un jurisdikcijas³⁸;
- Eiropas Savienības augsta riska trešo valstu saraksts³⁹;
- valsts vai teritorija, kurā pastāv augsts korupcijas risks⁴⁰;
- valsts vai teritorija, kurā ir augsts tādu noziedzīgu nodarījumu līmenis, kuru rezultātā var tikt iegūti noziedzīgi līdzekļi⁴¹ (izmantojama publiski pieejamā informācija);
- valsts vai teritorija, pret kuru ANO, ASV vai ES ir noteikusi finanšu vai civiltiesiskus ierobežojumus⁴²;
- ES saraksts ar jurisdikcijām, kas nesadarbojas nodokļu nolūkos⁴³;
- masu iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā, sarakstos iekļautas teroristu organizācijas⁴⁴.

Papildus jāņem vērā, ka **Zemu nodokļu vai beznodokļu valstis un teritorijas** var būt saistītas ar nodokļu apiešanas, nodokļu nemaksāšanas shēmām, un tās var radīt papildu risku Likuma subjektam, tai skaitā tikt iesaistītai NILLTPF. Zemu nodokļu vai beznodokļu teritoriju saraksts tiek publicēts Latvijas Vēstnesī un pieejams Finanšu ministrijas mājaslapā,⁴⁵ kā to paredz Ministru kabineta 2023.gada 27.jūnija noteikumi Nr.333 „Zemu nodokļu vai beznodokļu valstu un teritoriju saraksts”.

Vērtējot klienta saistību ar paaugstināta riska jurisdikciju vai augsta riska trešo valsti, jāņem vērā, ka, piemēram, personu apliecinošu dokumenta izdošanas un dzīvesvietas valstis var būt ES dalībvalsts, bet rezidences valsts – paaugstināta riska jurisdikcija. Šādos gadījumos Likuma subjektam jāvērtē risks pēc būtības, t.i., jāizvērtē klienta padziļinātās izpētes ietvaros iegūtā informācija.

Atbilstoši Likuma 25.¹ panta pirmās daļas 5.punktam Likuma subjektam jāsaņem augstākās vadības piekrišana darījuma attiecību uzsākšanai vai turpināšanai ar klientu no augsta riska

³⁸Pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions.html>

³⁹ Pieejams: https://finance.ec.europa.eu/financial-crime/high-risk-third-countries-and-international-context-content-anti-money-laundering-and-countering_en https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/financial-supervision-and-risk-management/anti-money-laundering-and-counter-terrorist-financing/eu-policy-high-risk-third-countries_lv

⁴⁰ Pieejams: <https://www.transparency.org/research/cpi/overview>

⁴¹Piemēram, Pasaules valstu noziedzības līmenis. Pieejams:

https://www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp?title=2023-mid;

valstu saraksts ar narkotisko vielu ražotājvalstīm: Pieejams: - <https://www.knowyourcountry.com/narcotics/>;

terorismu atbalstošo valstu saraksts. Pieejams: <https://www.state.gov/state-sponsors-of-terrorism/>

⁴² Pieejams: <https://www.sanctionsmap.eu/#/main>;

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/international-relations/restrictive-measures-sanctions_en

⁴³ Pieejams: <https://www.consilium.europa.eu/lv/policies/eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions/>

⁴⁴ Pieejams: <https://www.consilium.europa.eu/lv/policies/eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions/>

⁴⁵ Pieejams: <https://www.fm.gov.lv/lv/zemu-nodoklu-vai-beznodoklu-valstu-un-teritoriju-aktualais-saraksts>

trešās valsts. Līdz ar to Likuma subjektam IKS procedūrās jānosaka ne tikai padziļinātās klientu izpētes darbības, ja klients ir no augsta riska trešās valsts, bet arī prasība **saņemt augstākā vadības piekrišanu darījuma attiecību uzsākšanai**.

Augstākā vadība Likuma izpratnē ir valde, ja to izveido, vai valdes īpaši iecelts valdes loceklis, amatpersona vai darbinieks, kam ir pietiekamas zināšanas par likuma subjekta pakļautību NILLTPFN riskiem un pietiekami augsta līmeņa amats, lai pieņemtu lēmumus, kas skar likuma subjekta pakļautību minētajiem riskiem. Līdz ar to augstākās vadības piekrišana nav jāsaņem obligāti tikai no Likuma subjekta valdes, bet piekrišanu var dot persona, kura ir atbildīga par Likuma darbības izpildi, ar nosacījumu, ka personai ir pietiekami augsta līmeņa amats, lai tā varētu pieņemt lēmumus, kas skar Likuma subjekta riskus.

Savukārt, uzsākot vai turpinot darījuma attiecības ar klientu no **paaugstināta riska jurisdikcijas**, saskaņā ar Likumā noteikto nav nepieciešams saņemt augstākās vadības piekrišanu, tomēr Likuma subjekts, izvērtējot riskus, var noteikt šādu prasību.

5.4. Čaulas veidojumi

Atbilstoši Likuma 1. panta 15.¹ punktam juridiska persona ir čaulas veidojums, kurai raksturīga viena vai vairākas sekojošas pazīmes:

- nav saistības ar faktisku saimniecisko darbību vai tās darbība veido mazu vai nekādu ekonomisko vērtību un nav dokumentāras informācijas par pretējo;
- reģistrācijas valstī normatīvie akti neparedz pienākumu sagatavot un iesniegt valsts pārraudzības institūcijām finanšu pārskatus, tai skaitā gada finanšu pārskatus;
- reģistrācijas valstī nav saimnieciskās darbības veikšanas vietas.

Likuma subjektam IKS procedūrās jānosaka atbilstoša kārtība, kā pārliecināties par juridiskās personas čaulas veidojuma pazīmēm, nosakot iegūstāmās informācijas un dokumentu apjomu, tās izvērtēšanas kārtību un principus.

Atbilstoši Likumā noteiktajam Likuma subjektam nav aizliegums sadarboties ar čaulas veidojumiem, tomēr Likuma subjektam, ņemot vērā savus riskus, būtu ieteicams izvērtēt, vai uzsākt darījuma attiecības ar čaulas veidojumiem. Ja Likuma subjekts tomēr uzsāk darījuma attiecības, šādos gadījumos jāpiemēro padziļinātā klienta izpēte. Likums paredz aizliegumu sadarboties ar čaulas bankām⁴⁶, kā arī noteiktiem Likuma subjektiem sadarbību ar čaulas veidojumiem⁴⁷.

5.5. Politiski nozīmīgas personas statusa noskaidrošana

Likuma subjektam, uzsākot darījuma attiecības ar klientu, veicot uz risku novērtējumu balstītus pasākumus, nepieciešams noskaidrot, vai klients vai tā PLG ir PNP, tās ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona.

PNP ir fiziska persona, kura Latvijas Republikā, citā dalībvalstī vai trešajā valstī ieņem vai ir ieņēmusi nozīmīgu publisku amatu, proti, persona, kura ieņem augstākā līmeņa amatu valsts vai pašvaldības iestādēs Latvijā vai kādā citā valstī, vai kādā starptautiskā organizācijā, kā arī

⁴⁶ Likuma 21.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/178987#p21>

⁴⁷ Likuma 21.¹.pants, Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/178987#p21_1

šādas personas radinieks vai cieši saistīta persona. Kā izriet no FATF vadlīnijām, tad PNP statuss nav attiecināms uz vidējā vai zemākā līmeņa amatpersonām.⁴⁸

Likuma norādītais PNP amatu uzskaitījums nav uzskatāms par izsmeltošu, ņemot vērā, ka nav iespējams aptvert visus iespējamus amatus, kas būtu uzskatāmi par nozīmīgiem. Līdz ar to Likuma subjektam vēlams iekšējās procedūrās un politikās pēc iespējas pašam definēt PNP amatus, kuri piešķir personai PNP statusu, izmantojot Likumā iekļauto amatu uzskaitījumu un papildinot to ar tādiem amatiem, kas uzskatāmi par nozīmīgiem, proti, personai, kas to ieņem, ir iespējas un vara ietekmēt nozīmīgus procesus.

Ņemot vērā, ka politiski nozīmīgus amatus ieņemošas personas var meklēt slēptas metodes personīgā labuma gūšanai un aktīvu pārvaldībai, PNP mērķu realizācijai var izmantot ģimenes locekļus vai citas cieši saistītas vai pietuvinātas personas. **Līdz ar to attiecībā uz PNP ģimenes locekļiem un ar PNP cieši saistītām personām piemērojamas tādas pašas izpētes un uzraudzības prasības, kā uz PNP.** PNP noskaidrošanas veidu piemēri:

- klienta aizpildīta anketa, kurā norādīts apliecinājums par atbilstību/neatbilstību PNP statusam⁴⁹ (iekļaujot informāciju par nodarbošanos, darba vietu, amatu);
- VID publiskojamā datubāze „Politiski nozīmīgas personas”⁵⁰;
- maksas pakalpojumu datu bāzes – papildus informācija par personām, kas ir rezidenti un nerezidenti, piemēram, *LexisNexis*⁵¹;
- VID amatpersonu deklarācijas pārbaude publiskojamā datu bāzē⁵²;
- publiskā telpā pieejamā informācija – interneta un masu mediju informācijas resursi;
- klienta finanšu informācija (konta izdrukas, noslēgtie līgumi, veiktie maksājumi).

Ja tiek konstatēts, ka klients vai tā PLG ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona, tad pirms darījuma attiecību uzsākšanas nepieciešams saņemt augstākās vadības piekrišanu darījuma attiecību uzsākšanai un pastāvīgi veikt klienta darījumu uzraudzību. Pieļaujams, ka gadījumos, kad līgumu, piemēram, par parāda atgūšanas pakalpojumu sniegšanu, no Likuma subjekta puses paraksta par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgais augstākās vadības pārstāvis, līguma parakstīšana ir uzskatāma par piekrišanu sadarbības uzsākšanai ar klientu, kurš pats vai tā PLG ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona. Šādā gadījumā Likuma subjektam iekšējās procedūrās tam jābūt atrunātam un klienta izpētes pasākumiem jābūt tā organizētiem, lai no lietas materiāliem ir nepārprotami redzams, ka uz līguma parakstīšanas brīdi augstākās vadības pārstāvis zināja par klienta vai tā PLG atbilstību PNP, tā ģimenes locekļa vai ar PNP cieši saistītas personas statusam.

Likuma subjekti savā darbībā var izmantot, piemēram, FATF Vadlīnijas par Politiski nozīmīgām personām⁵³ un FID „Politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši

⁴⁸ The FAFT recommendations (2025), 133.lpp. Pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html>

⁴⁹ Šo vadlīniju Pielikums Nr.3, Nr.4 (klientu anketas piemēri).

⁵⁰ Pieejams: <https://www6.vid.gov.lv/PNP>

⁵¹ Pieejams: <https://risk.lexisnexis.com/financial-services/financial-crime-compliance>

⁵² Pieejams: <https://www6.vid.gov.lv/VAD>

⁵³ FATF Guidance: Politically Exposed Persons (Recommendations 12 and 22). Pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Fatfrecommendations/Peps-r12-r22.html>

saistītu personu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas risku vadības vadlīnijas”⁵⁴.

6. Patiesais labuma guvējs

6.1. Patiesā labuma guvēja noskaidrošana

Likuma subjektam klientu izpētes pasākumu ietvaros jānoskaidro klienta PLG un uz risku balstītā pieejā jāpārlicinās, ka attiecīgā fiziskā persona ir klienta PLG. Likuma subjektam jāizmanto uzticami un neatkarīgi informācijas avoti klienta PLG pārbaudei.

Atbilstoši Likuma 1.panta 5.punktam PLG ir fiziska persona, kura ir klienta – juridiskas personas vai juridiska veidojuma – īpašnieks vai kura kontrolē klientu, vai kuras vārdā, labā, interesēs tiek nodibinātas darījuma attiecības vai tiek veikts gadījuma rakstura darījums, un tā ir vismaz:

juridiskām personām - fiziskā persona, kurai tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vairāk nekā 25 procenti no juridiskās personas kapitāla daļām vai balsstiesīgajām akcijām **vai kura to tiešā vai netiešā veidā kontrolē;**

juridiskiem veidojumiem — fiziskā persona, kurai pieder vai kuras interesēs ir izveidots vai darbojas juridisks veidojums, vai kura tiešā vai netiešā veidā īsteno kontroli pār to, tostarp kura ir šāda veidojuma dibinātājs, pilnvarnieks vai pārraudzītājs (pārvaldnieks).

PLG vienmēr ir fiziskā persona, kurai gala rezultātā pieder vai kura kontrolē klientu, vai fiziskā persona, kuras labā tiek veikts darījums, līdz ar to, kā izriet no definīcijas, tad PLG vienmēr būs fiziska persona, kura īsteno galīgo kontroli pār juridisko personu, proti, īpašumtiesības, vai kontrole tiek īstenota ne vien ar īpašumtiesībām, bet arī citādiem kontroles līdzekļiem, kas nav tiešā kontrolē.

Tiešas līdzdalības vai kontroles gadījumā PLG juridisko personu kontrolē tieši, un tas var izrietēt no īpašumtiesību realizācijas vai likumīgas kontroles (piemēram, valdes loceklis). Savukārt netiešas līdzdalības vai kontroles gadījumā kontrole tiek īstenota ar citas personas – fiziskas vai juridiskas personas – starpniecību.⁵⁵

PLG definīcijas būtiska pazīme ir tā, ka tā **attiecināma uz faktisko kontroli** – atbilstoši faktiskajai situācijai tā var pārsniegt likumīgās īpašumtiesības un kontroles robežu.

1) Likuma subjektam politikās un procedūrās jānosaka atbilstoša kārtība, kurā jāapraksta darbības PLG noskaidrošanai un PLG atbilstības pārbaudei. Likuma subjektam procedūrās un politikās, pamatojoties uz riska izvērtējumu, jānosaka kritēriji, kādos gadījumos un kādā kārtībā tā pārlicinās par deklarētā PLG patiesumu, kā arī jānosaka kārtība un pazīmes, lai noteiktu, vai klienta PLG darbojas trešās personas labā. Pazīmes, kas var liecināt par iespējamību, ka klients vai tā PLG darbojas trešās personas labā (piemēram, uzņēmuma reģistrētie īpašnieki un PLG valsts reģistros nesakrīt ar Likuma subjektam uzrādītajiem; persona nespēj pamatot un izskaidrot par PLG naudas un labklājības izcelsmi; PLG personīgā pieredze nav atbilstoša

⁵⁴ FID „Politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu NILLTPF risku vadības vadlīnijas”, 2021. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2021/FID_PNP%20vadl%C4%ABnijas.pdf

⁵⁵ Patieso labuma guvēju skaidrojums. LR Uzņēmumu reģistrs. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/patieso-labuma-guveju-skaidrojums/>

uzņēmuma darbībai u.c. avotiem, dokumentējot izmantoto informācijas avotu un no tā saņemto informāciju;

2) patstāvīgi noskaidrojot PLG, ja informāciju nevar iegūt citādā veidā (piemēram, meklējot informāciju interneta resursos, u.c.).

Līdz ar to Likuma subjektam jāizvērtē katrs klienta izpētes gadījums individuāli un uz risku balstītā pieejā jāpārlicinās par noskaidrotā PLG patiesumu. Likuma subjektam jāpārlicinās par PLG uz risku balstītā pieejā. Tas nozīmē, jo zemāks NILLTPF risks klientam tiek konstatēts, jo mazāks informācijas apjoms nepieciešams, lai pārlicinātos par PLG. Ja Likuma subjektam ir saprotama klienta saimnieciskā darbība, klientam ir caurskatāma un vienkārša uzņēmuma struktūra, nepastāv šaubas, ka noskaidrotais PLG nav reālais PLG, tiek iegūta informācija par darījuma attiecību mērķi u.tml., nav nepieciešams papildus nesamērīgi un formāli iegūt informāciju no klienta. Savukārt augsta NILLTPF vai Sankciju riska gadījumos nepieciešams iegūt un izvērtēt papildus informāciju.

Likuma subjekta pienākums ir noskaidrot klienta PLG arī gadījumos, ja klienta – juridiskas personas – dalībnieks ir biedrība vai nodibinājums. Kā izriet no Likuma PLG definīcijas, tad PLG vienmēr iespējams noskaidrot gadījumos, kad kapitālsabiedrības daļas vai akcijas vairāk kā 25 % apmērā tiešā vai netiešā veidā pieder vismaz vienai vai vairākām personām. Minētā fiziskā persona, ja vien tā nerīkojas citas fiziskās personas vārdā, ir attiecīgās kapitālsabiedrības PLG.⁵⁶

Ne visos gadījumos, kad personai pieder vairāk kā 25 % no uzņēmuma, uzskatāms, ka automātiski persona ir atzīstama par PLG. Ja Likuma subjekts konstatē paaugstinātu klienta risku, Likuma subjektam jāveic papildus darbības, lai noskaidrotu un pārlicinātos par PLG. Šajā gadījumā jāvērtē, vai nepastāv apstākļi, kas liecina, ka kontroli pār uzņēmumu veic cita persona. Līdz ar to jāiegūst papildus informācija no klienta, jāpārbauda publiski pieejama informācija u.tml., lai pārlicinātos, ka noskaidrotais klienta PLG ir patiesais klienta PLG. Atbilstoši Uzņēmuma Reģistra sniegtajam skaidrojumam⁵⁷ juridiskā persona ir juridiska fikcija, kurā visos gadījumā darbojas fiziskas personas, kuras to organizē, vada vai kontrolē, līdz ar to nav iespējama situācija, kurā PLG nav – **var tikai nebūt iespējams to noskaidrot atbilstoši Likumā noteiktajai definīcijai.**

Gadījumos, kad nevienai fiziskai personai nepieder vairāk par 25% no juridiskās personas kapitāla daļām vai balsstiesīgajām akcijām un nav iespējams noteikt, kura fiziskā persona klientu kontrolē, par PLG var pieņemt (prezumēt) tādu personu, kas ieņem izpildinstitūcijas amatu juridiskajā personā vai juridiskajā veidojumā, ja Likuma subjekts ir izmantojis visus iespējamus noskaidrošanas līdzekļus un ir izslēgtas šaubas, ka ir cits PLG.

Pārlicinoties par PLG patiesumu, ņem vērā iespējamus riska faktorus, kas var norādīt uz nepatiesas informācijas sniegšanu. Piemēram, kāda ir PLG reputācija, vai tas atbilst tādas personas tēlam, kas spēj vadīt uzņēmumu vai būt tā īpašnieks, jo kā PLG var tikt norādītas personas bez noteiktas dzīvesvietas vai personas no jurisdikcijām, kuras ir iekļautas FATF augsta riska valstu sarakstā.

Gadījumos, kad klienta padziļinātas izpētes ietvaros nepieciešams veikt papildus izpētes darbības, lai pārlicinātos, ka klienta norādītais vai Likuma subjekta noskaidrotais PLG ir

⁵⁶ Patieso labuma guvēju skaidrojums. LR Uzņēmumu reģistrs. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/patieso-labuma-guveju-skaidrojums/>

⁵⁷ Patieso labuma guvēju skaidrojums. LR Uzņēmumu reģistrs. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/patieso-labuma-guveju-skaidrojums/>

klienta PLG, Likuma subjekts veic vienu vai vairākas Noteikumu Nr. 705 43.punktā noteiktās darbības:

- iegūst informāciju par PLG mantisko stāvokli (šo informāciju pieprasa no klienta vai izmantojot citus informācijas avotus);
- noskaidro, vai saimnieciskā, profesionālā un personiskā darbība, kuru veic PLG vai cita juridiskas personas, kurām tas ir PLG, atbilst vai ir saistīta ar Likuma subjekta klienta veikto saimniecisko vai profesionālo darbību;
- iegūst informāciju, kas liecina, ka persona, kura norādīta kā PLG, kontrolē klientu un gūst labumu no tā darbības.

Iegūstot papildu informāciju, Likuma subjekts var pārliecināties, ka norādītais PLG ir reālais PLG, vai tieši pretēji – izvērtējot informāciju, tostarp dokumentus, var apstiprināties aizdomas, ka norādītais PLG nav patiesais PLG.

Klientu uzraudzības ietvaros Likuma subjekts nepieciešamības gadījumā atkārtoti izvērtē un pārliecinās, vai noskaidrotais PLG ir patiesais PLG, ja Likuma subjektam rodas šaubas, ka noskaidrotais PLG ir reālais PLG (piemēram, pieejama informācija, ka PLG rīkojas trešās personas vārdā, PLG nav nepieciešamo zināšanu attiecīgajā uzņēmējdarbības jomā, publiski pieejamā informācija liecina, ka noskaidrotais PLG varētu nebūt reālais PLG).

Likuma subjektam nepieciešams veikt un dokumentēt uz riska novērtējumu balstītus pasākumus, lai noteiktu klienta un tā PLG līdzekļu izcelsmi⁵⁸ un materiālo stāvokli raksturojošas labklājības izcelsmi.⁵⁹

Likuma subjekts savā darbībā var izmantot, piemēram, Labās prakses vadlīnijas riskos balstītas pieejas piemērošanā un patiesā labuma guvēja noskaidrošanā⁶⁰, FAFT vadlīnijas patiesā labuma guvēja noskaidrošanai (*Guidance on Beneficial Ownership of Legal Persons*⁶¹).

PLG noskaidrošanas shēma:

⁵⁸ Līdzekļu izcelsme – līdzekļi, kurus klients ieguvis saistībā ar noteiktām darījuma attiecībām vai konkrētu darījumu, konkrētas naudas summas izcelsmes avots. Līdzekļu izcelsmes pārbaude attiecināma uz fiziskās un juridiskās personas līdzekļiem, jo tas tiek attiecināts uz noteiktiem līdzekļiem, ko persona ieguvusi saistībā ar noteiktām darījuma attiecībām vai konkrētu darījumu.

⁵⁹ Labklājības izcelsme – līdzekļi, kurus klients ir ieguvis ilgstošā laika periodā, izcelsmes noskaidrošanas gadījumā uzsvars jāliek uz tām klienta aktivitātēm, kas raksturo to, kā klients ir ticis pie turīguma.

⁶⁰ Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/media/4758/download?attachment>

⁶¹ Pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Guidance-Beneficial-Ownership-Legal-Persons.html>

6.2. Ziņošana Uzņēmumu reģistram par, iespējams, nepatiesu PLG

Gadījumos, kad klientu izpētes laikā konstatēts, ka noskaidrotais **PLG neatbilst** nevienam no reģistrētajiem PLG (pēc būtības ir cita persona) vai nav reģistrēts kā PLG, Likuma subjekts **iesniedz paziņojumu Uzņēmumu reģistram**.

Paziņojumu iesniedz tā persona, kura ir autentificējusies un par kuru informāciju Uzņēmumu reģistram iesniedzis PTAC. Minētajai personai ir tiesības pievienot piekļuvei papildu lietotāju/s, nodrošinot, ka Atbildīgā lietotāja izmaiņu gadījumā piekļuve tiek anulēta visiem šī lietotāja izveidotajiem papildu lietotājiem.

Paziņojumu Uzņēmumu reģistram nesniedz, ja:

- Likuma subjekts par klienta PLG uzskata personu, kas ieņem amatu izpildinstitūcijā, proti, Likuma subjekts ir izmantojis visus iespējamās noskaidrošanas līdzekļus un tam nav izdevies noskaidrot nevienu fizisko personu, kas atbilst Likuma definīcijai par PLG (t.sk. personu, kas īsteno kontroli pār klientu vai kuras labā vai interesēs tiek slēgts darījums), kā arī ir izslēgtas šaubas, ka klientam ir cits PLG, bet Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros reģistrēta pazīme, ka „patieso labuma guvēju noskaidrot nav iespējams” vai „patiesais labuma guvējs ir akcionārs tādā akciju sabiedrībā, kuras akcijas ir iekļautas regulētajā tirgū, un veids, kādā tiek īstenota kontrole pār juridisko personu, izriet tikai no akcionāra statusa”;
- PLG ir akcionārs tādā akciju sabiedrībā, kuras akcijas ir iekļautas regulētajā tirgū, un veids, kādā tiek īstenota kontrole pār juridisko personu, izriet tikai no akcionāra statusa, bet Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros reģistrēta pazīme, ka „patiesais labuma guvējs ir akcionārs tādā akciju sabiedrībā, kuras akcijas ir iekļautas regulētajā tirgū, un veids, kādā tiek īstenota kontrole pār juridisko personu, izriet tikai no akcionāra statusa”.

Likuma subjekts informē Uzņēmumu reģistru, nosūtot informāciju par nesakritību, ja tiek konstatēts, ka informācija par noskaidroto PLG nesakrīt ar informāciju par reģistrēto PLG (pārrakstīšanās kļūda, tai skaitā nebūtiskas atšķirības personu identificējošā informācijā, arī personu apliecinošā dokumenta informācijā, kas nerada pārliecību par to, ka reģistrētais PLG būtu cita persona).

Par konstatēto neatbilstību Uzņēmumu reģistram paziņo **nekavējoties, bet ne vēlāk kā triju darbdienu laikā**, paskaidrojot konstatētās neatbilstības būtību, kā arī norādot, ka informācija, iespējams, ir nepatiesa pēc būtības vai ka informācijā konstatēta pārrakstīšanās kļūda.

Uzņēmumu reģistrs sagatavojis vadlīnijas⁶² ar skaidrojumu par rīcību gadījumos, ja konstatēts, ka LR Uzņēmumu reģistra vestajos reģistros reģistrētā informācija par PLG ir, iespējams, nepatiesa.

⁶² Skaidrojums un vadlīnijas. Pieejams: <https://www.ur.gov.lv/lv/patieso-labuma-guveju-skaidrojums/zinosana-par-neatbilstosu-informaciju-par-plg/>

7. Vienkāršotā un standarta klienta izpēte

7.1. Vienkāršotās klienta izpētes prasības

Ja pastāv zems NILLTPF risks, kas nav pretrunā ar risku novērtējumu, tai skaitā nacionālo NILLTPF risku novērtējumu, Likuma subjekts ir tiesīgs piemērot Likuma 26. pantā paredzēto vienkāršoto klienta izpēti, ievērojot visus Likuma 26. pantā minētos priekšnoteikumus un izņēmumus. Vienkāršoto klienta izpēti var veikt gadījumos, ja atbilstoši risku novērtējumam pastāv **zems NILLTPF risks** un klients ir:

- 1) LR atvasināta publiska persona, tiešās pārvaldes iestāde, pastarpinātas pārvaldes iestāde, valsts vai pašvaldības kontrolēta kapitālsabiedrība, kuru raksturo zems NILLTPF risks;
- 2) komersants, kura akcijas iekļautas regulētā tirgū vienā vai vairākās dalībvalstīs;
- 3) ja Likuma subjekta sniegtie pakalpojumi atbilst **visām** NILLTPFNL 26.panta trešā daļā minētajām pazīmēm:
 - pamatā rakstveida līgums;
 - izmantots ES reģistrētā kredītiestādē atvērts konts;
 - nerada aizdomas, nav pieejama informācija par NILLTPF vai mēģinājumu to veikt;
 - kopējā darījuma summa nav lielāka par 15 000 EUR;
 - ienākumus no darījuma veikšanas nav iespējams izmantot trešo personu labā;
 - līdzekļus nav iespējams pārvērst finanšu instrumentos.

Atbilstoši Likuma 26. panta desmitajai daļai Likuma subjektam, veicot vienkāršotu klienta izpēti, ir pienākums **iegūt un dokumentēt informāciju**, kas apliecina, ka klients atbilst Likuma 26. pantā noteiktajiem vienkāršotās izpētes piemērošanas nosacījumiem, kā arī pēc darījuma attiecību uzsākšanas veikt darījuma attiecību uzraudzību atbilstoši piemītošajam riskam. Jāņem vērā, ka Likuma subjektam **jāspēj pierādīt, ka klienta izpētes apjoms ir atbilstošs un pietiekams pastāvošajiem NILLTPF riskiem.**

Klienta **vienkāršoto izpēti nepiemēro**, ja balstoties uz risku novērtējumu, Likuma subjekts konstatē, vai tā rīcībā ir informācija par NILLTPF vai šādu darbību veikšanas mēģinājumu, vai paaugstinātu šādu darbību risku, tostarp, ja pastāv Likuma 11.¹ panta trešajā daļā minētie risku paaugstinoši faktori. Piemēram, ja augsta riska klientam mainās PLG un jaunajam PLG nepiemīt risku paaugstinoši faktori, nebūtu pareizi uzreiz piemērot vienkāršoto klienta izpēti. Tā vietā, lai pārvaldītu NILLTPF risku, kas saistīts ar PLG izmaiņām, un pārlicinātos, ka iepriekšējais PLG tiešām vairs nekontrolē klientu un, secīgi, klientam piemītošais NILLTPF risks ir mazinājies, būtu nepieciešams noteiktu periodu, kādā vēl veicama klienta padziļinātā izpēte.

Ja darījuma rezultātā iespējams iegūt naudas līdzekļus, nav piemērojama vienkāršotā klienta izpēte un jāveic klienta vispārīgā (standarta) izpēte.

7.2. Klienta vispārīgās (standarta) izpētes pamata pasākumi

Nodrošinot klienta izpētes pamata pasākumus, Likuma subjekts klienta vispārīgās (standarta) izpētes ietvaros veic vismaz šādas darbības (**uz risku novērtējumu balstītas darbības**):

- fiziskas personas identifikācija, tai skaitā personu apliecinoša dokumenta pārbaude Nederīgo dokumentu reģistrā⁶³;
- juridiskās personas un juridiska veidojuma identifikācija, tai skaitā tā pārstāvja identifikācija un identifikācijā izmantotā personu apliecinoša dokumenta pārbaude Nederīgo dokumentu reģistrā;
- personu identificējošo dokumentu kopiju izgatavošana vai neklātienes identifikācijas procedūrā iegūtās informācijas dokumentēšanu un glabāšanu;
- noskaidro PLG (juridiskām personām un juridiskajiem veidojumiem) vienā vai vairākos Likumā vai iekšējās procedūrās paredzētos veidos, fiziskām personām noskaidro to, vai klients darbojas savās interesēs, **kā arī pārliecinās par to**, vai attiecīgā fiziskā persona ir klienta (juridiskās personas un juridiskā veidojuma) PLG un vai tā darbojas savās vai citas personas interesēs;
- veic klienta un tā PLG, dalībnieku, personu, caur kurām PLG īsteno kontroli, pārstāvēttiesīgo personu pārbaudi Sankciju sarakstos;
- pārliecinās par klienta PNP, PNP ģimenes locekļa vai cieši saistītas personas statusu;
- iegūst informāciju par darījuma attiecību mērķi un paredzamo būtību.

8. Klienta padziļinātā izpēte

8.1. Klienta padziļinātās izpētes priekšnoteikumi

Saskaņā ar Likuma 22. panta pirmajā un otrajā daļā noteikto **klienta padziļinātā izpēte** ir uz risku novērtējumu balstītas darbības, kas veiktas papildus klienta izpētei, uzsākot un uzturot darījuma attiecības vai veicot gadījuma rakstura darījumu ar klientu. **Klienta padziļināto izpēti veic Likumā noteiktajos gadījumos:**

- klients identificēts, izmantojot neklātienes identifikāciju, kas nav veikta atbilstoši MK Noteikumiem Nr. 392;
- pamatojoties uz risku novērtējumu, ja klients ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona;
- pamatojoties uz risku novērtējumu (piemēro vienu vai vairākus Likuma 22.panta pirmajā daļā minētos klienta padziļinātās izpētes pasākumus), ja klienta PLG ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona;
- klients ir no augsta riska trešās valsts;

⁶³ Ja klienta identifikācija tiek veikta, klientam personīgi nepiedaloties identifikācijas procedūrā klātienē, atbilstoši normatīvo aktu prasībām, Likuma subjektam nav obligāti nepieciešams iegūt un glabāt personu apliecinoša dokumentu kopijas, uz kā pamata tiek veikta klienta identifikācija.

- pamatojoties uz klienta risku paaugstinošo faktoru un pazīmju novērtējuma rezultātiem (riska līmeni vai punktu skaitu), pārsniedzot Likuma subjekta noteikto sliekšni, jāveic klienta padziļinātā izpēte, vai konstatējot pazīmes, kas liecina par aizdomīgu darījumu.

Ja Likuma subjekts konstatē, ka klienta vai klienta PLG ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai par PNP cieši saistīta persona, Likuma subjekts minēto pazīmi skata kopsakarā ar klientam piemītošo NILLTPF riska novērtējumu un pieņem lēmumu par klienta padziļinātās izpētes veikšanu. Proti, pati par sevi pazīme, ka klienta vai klienta PLG ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona, nenozīmē, ka Likuma subjektam automātiski ir pienākums veikt klienta padziļinātās izpētes darbības. Likuma subjektam katrs gadījums jāizvērtē individuāli.

Atbilstoši Likuma 22.pantā pirmajā daļā noteiktajam Likuma subjekts var piemērot vienu vai vairākus papildus padziļinātās izpētes pasākumus. Būtiskākais faktors ir piemērot **atbilstošus izpētes pasākumus pēc būtības un attiecīgā apmērā**, lai Likuma subjektam būtu skaidri saprotama klienta saimnieciskā vai personīgā darbība (piemēram, iegūstamās informācijas apjoms un pamatojošie dokumenti var atšķirties, ja klienta – juridiskas personas ar sarežģītu struktūru – PLG ir no augsta riska trešās valsts vai klients ir students no augsta riska trešās valsts, kurš vēlas saņemt aizņēmumu portatīvā datora iegādei).

Piemēram:

Likuma subjekts piemēro klienta padziļinātās izpētes pasākumus sadarbības partnerim. Sadarbības partneris ir LR reģistrēta kapitālsabiedrība, kas saimniecisko darbību ilgstoši veic tikai LR teritorijā. Uzņēmumam ir vienkārša un saprotama struktūra. Sabiedrības PLG ir LR rezidents.

Minētajā gadījumā būtu jāizvērtē, cik lietderīgi ir veikt padziļinātās izpētes pasākumus, ja nav konstatēti Likumā noteiktie un risku paaugstinošie priekšnosacījumi klienta padziļinātās izpētes veikšanai. Šajā gadījumā, iespējams, būtu pilnīgi pietiekami piemērot vispārīgo (standarta) klientu izpēti.

8.2. Klienta padziļinātās izpētes papildus prasības

Padziļinātās izpētes ietvaros Likuma subjektam nepieciešams iegūt papildus detalizētu, informāciju par klienta saimniecisko vai personisko darbību. Līdz ar to, pamatojoties uz riska izvērtējumu un ievērojot MK Noteikumu Nr. 705 42. punktā noteikto, nepieciešams noskaidrot vismaz:

- papildu informāciju par klienta un tā PLG saimnieciskās, profesionālās vai personiskās darbības veidu, naudas līdzekļu un labklājības izcelsmi un saimnieciskās vai profesionālās darbības faktiskās veikšanas vietu vai klienta dzīvesvietu (klienta faktiskā adrese), nodarbināto skaits uzņēmumā, preču un pakalpojumu izplatīšanas kanālus;
- papildu informāciju par klienta PLG, ja klients ir juridiska persona vai ir zināms, vai rodas pamatotas aizdomas, ka klients nodibinājis darījuma attiecības citas personas interesēs vai uzdevumā;
- izmantojot publiski pieejamo informāciju, noskaidrot, vai klients, tā pilnvarotā persona un PLG nav iepriekš sodīts vai netiek turēts aizdomās par tāda nozieguma izdarīšanu, kas saistīts ar krāpšanu, NILL vai šādu darbību mēģinājumu;

- informāciju par klienta un klienta PLG reputāciju.

8.3. Atkārtotas pārbaudes

Likuma subjekts klientiem, kuriem pēdējo 12 mēnešu laikā ir veikta padziļinātā izpēte, **ne retāk kā reizi 12 mēnešos veic atkārtotu pārbaudi, pārliecinoties**, vai nav mainījušies klientam identificētie risku paaugstinošie faktori un noteiktais riska līmenis un vai klienta veiktie darījumi nerada aizdomas par NILLTPF (piemēram, klientam netipiska apmēra saistību izpilde, saistību izpildi veic trešā persona) un nodrošina, ka tā rīcībā ir aktuāla informācija, kas raksturo klienta saimniecisko vai profesionālo darbību. **Tas nozīmē, ka Likuma subjekts nevis veic atkārtotu padziļinātu izpēti, bet pārbaudi, lai pārliecinātos, vai nav mainījies klienta riska līmenis.**

Normatīvie akti nenosaka laika periodu, pēc kāda ir veicama atkārtota padziļinātā klienta izpēte, līdz ar to padziļinātās izpētes periodu Likuma subjekts nosaka IKS, ievērojot uz risku balstītu pieeju, atkarībā no apstākļiem, kas bijuši par pamatu klienta padziļinātās izpētes veikšanai.

9. Klientu izpētes pasākumu dokumentēšana un dokumentu glabāšana

9.1. Klientu izpētes pasākumu dokumentēšana

Likuma subjekts **piecus gadus pēc darījuma attiecību izbeigšanas** vai gadījuma rakstura darījuma veikšanas glabā visu klienta izpētes gaitā iegūto informāciju, t.sk. veikto analīžu rezultātus par klientu, klienta darījumu uzraudzības laikā iegūto informāciju par klienta darījumiem un darījumu mērķiem, kā arī informāciju par visiem klienta veiktajiem maksājumiem un saraksti ar klientu, t.sk. elektronisko saraksti.

Veicot klienta izpētes pasākumus, Likuma subjektam ir jādokumentē visi klienta izpētes pasākumi. To var īstenot gan papīra, gan elektroniskā formā, tai skaitā izmantojot dažādus tehnoloģiskos risinājumus un dokumentējot Likuma subjekta veiktās darbības. Ja Likuma subjekts ir pieņēmis lēmumu par darījuma attiecību izbeigšanu ar klientu, bet klientam ir nenokārtotas parādsaistības vai prasījuma tiesības pret Likuma subjektu, datu glabāšanas termiņš jāskaita no dienas, kad saistības ir izpildītas vai prasījuma tiesības ir izbeigtas.

Saskaņā ar FATF rekomendācijām⁶⁴ **dokumentācijai jābūt pietiekami izsmelošai, lai varētu rekonstruēt atsevišķus darījumus** (tostarp summu un izmantoto valūtu, ja tāda ir), tādējādi vajadzības gadījumā **nodrošinot pierādījumus apsūdzībai par noziedzīgu nodarījumu.** Likuma subjektiem jānosaka pienākums saglabāt visu klienta izpētes laikā iegūto dokumentāciju (oficiālo identifikācijas dokumentu – pasu, personas apliecību kopijas vai ierakstus), konta izdrukas, tostarp jebkuras veiktās izpētes rezultātus.

Līdz ar to par atbilstošu klienta izpētes darbību dokumentēšanu nav uzskatāma tikai atzīme, ka attiecīgā pārbaude ir veikta (piemēram, atzīme sistēmā, ka veikta reputācijas pārbaude

⁶⁴ International standards on combating money laundering and the financing of terrorism & proliferation. The FATF Recommendations. (Tiek pastāvīgi atjaunotas). Pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html>

interneta vietnē, veikta pārbaude Sodu reģistrā u.tml.). Katrai attiecīgajai klienta izpētei nepieciešams **pievienot dokumentāru apliecinājumu, no kura redzams avots ar saturu, laiks un izpildes veicējs, lai no pievienotā dokumenta būtu saprotams, kas, kur un kad ir veicis attiecīgo klienta izpētes darbību.** Dokumentēšanu var īstenot gan rakstiskā, gan elektroniskā formā, tai skaitā izmantojot dažādus tehnoloģiskos risinājumus.

Meklējot publiski pieejamu informāciju par klientu, Likuma subjektam ir jāspēj pierādīt, kā tika meklēta attiecīgā informācija – klienta vai klienta PLG vārds, uzvārds; vārds, uzvārds + attiecīgais atslēgvārds, kādās interneta vietnēs tika meklēta informācija, kāda informācija tika meklēta, kad tik meklēta informācija, kurš darbinieks meklēja informāciju — un attiecīgi pēc tam norādot izdarītos secinājumus.

Piemēram:

Likuma subjekts izstrādājis sistēmu, kurā uzskaitītas padziļinātās izpētes darbības, attiecīgi pēc katras veiktās izpētes darbības, darbinieks ar atzīmi „✓” norāda, ka attiecīgā izpētes darbība ir veikta. Papildus minētajam pie konkrētās izpētes lietas netiek pievienoti dokumentāri pierādījumi, kas apliecina, ka attiecīgā pārbaude faktiski veikta.

Šāda prakse ir pretrunā ar izpētes darbības jēgu un mērķi, jo no izpētes materiāliem nav iespējams pārliecināties, vai minētā darbība faktiski veikta. Ir nepietiekami sistēmā veikt atzīmi „✓”, papildus tam ir nepieciešams pievienot dokumentārus pierādījumus, kas apliecina izpētes darbības faktu, piemēram, saglabātas izdrukas no interneta vietnēm, izziņas no datu bāzēm, sankciju sarakstiem u.tml. (kurās redzams datums, izpildes veicējs un avots). Pretējā gadījumā uzskatāms, ka padziļinātā izpēte nav veikta un Likuma subjekts ir pārkāpis Likuma, Noteikumu Nr. 705 prasības.

Jāatceras, ka uz Likuma subjektu gulstas pienākums pierādīt, ka veiktās izpētes darbības ir pietiekamas un atbilstošas pastāvošajam NILLTPF riskam, kā arī visām izpētes darbībām ir jābūt dokumentētām tādā veidā, ka skaidri redzams izdrukas vai dokumenta sagatavošanas, izveidošanas, pēdējo izmaiņu un/vai parakstīšanas datums. Šī prasība vienlīdz attiecināma gan uz izpētes pasākumu dokumentēšanu un glabāšanu elektroniski, gan uz papīra lietu veidošanu.

9.2. Aizdomīgu darījumu attiecību reģistrs

Likuma subjektiem ir jāizveido un jāuztur darījuma attiecību un gadījuma rakstura darījumu uzraudzības informācijas apkopojums, kurā reģistrē visus aizdomīgos darījumus, tai skaitā tādus, par kuriem izpētes rezultātā pieņemts lēmums neziņot FID (Noteikumu Nr. 705 45.punkts). No tā arī izriet, ka Likuma subjektiem ir jāpārzina savi klienti un jāuztur caurspīdīga informācijas sistēma, kuras ietvaros var kvalitatīvi noteikt un atlasīt klientus.

Darījumu attiecību un gadījuma rakstura darījumu uzraudzības informācijas apkopojums izmantojams IKS sistēmas, tajā skaitā pašā pakalpojuma pilnveidošanai un pārskatīšanai. Gadījumā, ja reģistrā ilgstošā laika posmā nav veikti ieraksti, bet kopējais darījumu skaits ir liels, tas varētu liecināt, ka IKS ir nepilnīga, Likuma subjekts neapzinās pilnībā savus riskus vai tā darbība ir formāla. Tādā gadījumā Likuma subjektam būtu jāpārskata un jāizvērtē IKS procedūras un faktiskās darbības, lai, iespējams, konstatētu iemeslus, kāpēc nav veikti ieraksti reģistrā, vai tie nav veikti pietiekamā apjomā. Tāpat arī gadījumā, ja šajā reģistrā noteiktā laika periodā ir daudz ierakstu par pirmšķietami aizdomīgiem darījumiem, kuru izpētes ietvaros

pieņemts lēmums nesniegt ziņojumu, Likuma subjektam būtu jāpārskata un jāizvērtē tā IKS noteiktās aizdomīga darījuma pazīmes, lai samazinātu “viltus pozitīvo” sakritību skaitu.

10. Darījuma attiecību uzraudzība

10.1. Uzraudzības vispārīgais raksturojums

Atkarībā no Likuma subjekta lieluma, darbības specifikas, klientu skaita un tiem piemītošā riska īpatsvara un klientu veikto darījumu apmēra un skaita Likuma subjektam nepieciešams ieviest tādu darījumu uzraudzības sistēmu, kas efektīvi spēj konstatēt aizdomīgus darījumus, kā arī spēj pārvaldīt risku Likuma subjektam tikt iesaistītam NILLTPF vai šādu darbību mēģinājumā. Likuma subjektam politikās un procedūrās jānosaka detalizēta kārtība, kādā tiek veikta darījumu uzraudzība.

Lai Likuma subjekts spētu nodrošināt kvalitatīvu darījumu attiecību uzraudzību, jau sākotnēji pareizi jāizvērtē un jānosaka klienta riska līmenis un jāiegūst riska līmenim atbilstoša un pilnvērtīga informācija par klienta saimniecisko vai personisko darbību.

Darījuma attiecību uzraudzības būtība ir uz risku balstītā pieejā, ņemot vērā savus piedāvātos pakalpojumus un darbības specifiku, sekot līdzī noslēgto darījumu norisei (izpildei) un pārliecināties, ka klienta darbība atbilst klientam piešķirtajam riska līmenim un klienta faktiskajai saimnieciskajai, profesionālajai vai personiskajai darbībai. **Darījuma attiecību uzraudzības mērķis ir samazināt NILLTPF risku, efektīvi konstatējot netipiskus un aizdomīgus darījumus.**

Kā izriet no EBI risku faktoru pamatnostādņēm⁶⁵, tad efektīva darījumu uzraudzības sistēma balstās uz atjauninātu klientu informāciju, un tai jāļauj uzņēmumam uzticami identificēt neparastus un aizdomīgus darījumus un darījumu iezīmes. Uzņēmumiem jānodrošina, ka tiem ir procedūras, lai bez nepamatotas kavēšanās pārskatītu iespējami aizdomīgos darījumus. Lai Likuma subjekts nodrošinātu tādu darījumu attiecību uzraudzību, kas spētu efektīvi konstatēt aizdomīgus darījumus atkarībā no Likuma subjekta lieluma, darbības specifikas, klientu skaita un tiem piemītošā riska īpatsvara un klientu veikto darījumu apmēra un skaita, būtu vēlams ieviest automatisku klientu veikto darījumu uzraudzības risinājumu, kas spētu konstatēt atkāpes (*sarkanos karodziņus*) un brīdināt par nepieciešamību veikt konkrētās situācijas manuālu izpēti un lemt jautājumu par turpmāk piemērojamām darbībām.

10.2. Uzraudzības prasības

Likuma subjektam jāpievērš uzmanība iespējamām izmaiņām darījuma attiecību ietvaros un pastāvīgi jānoskaidro, vai, piemēram, klienta darbība nav kļuvusi netipiska; nav mainījusies klienta saimnieciskā vai profesionālā darbība; nav mainījušies ar klientu un tā darījumiem saistītie NILLTPF riski; darījumi nav uzskatāmi par aizdomīgiem.

⁶⁵ EBI risku faktoru pamatnostādnes. 01.03.2021. 4.73.apakšpunkts. Pieejams:

<https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/anti-money-laundering-and-e-money/revised-guidelines-on-ml-tf-risk-factors>

Veicot darījumu uzraudzību, lai pārlicinātos, ka darījumi nav uzskatāmi par aizdomīgiem, Likuma subjekts, ievērojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju, izpēta darījuma būtību un mērķi un nodrošina **pastiprinātu uzraudzību šādiem darījumiem**:

- klientam netipiski lielumam darījumam, sarežģītam darījumam, šķietami savstarpēji saistītiem darījumiem vai darījumam, kuram šķietami nav ekonomiska vai nepārprotami tiesiska mērķa;
- darījumam, kurā piedalās persona no augsta riska trešajām valstīm.

Darījuma attiecību laikā, konstatējot, ka klients ir no augsta riska trešās valsts, Likuma subjekts nodrošina padziļinātās klienta izpētes pasākumus (Likuma 25.¹ pants).

Darījuma attiecību laikā jāseko līdzi, vai klients (tā PLG) nekļūst par PNP, PNP ģimenes locekli vai par ar PNP cieši saistītu personu. Ja darījuma attiecību laikā tiek konstatēts, ka klients vai tā PLG ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona, tad nepieciešams veikt klienta padziļinātu izpēti un darījuma attiecību turpināšanai **nepieciešams saņemt augstākās vadības piekrišanu**. Attiecībā uz darījumiem ar PNP, PNP ģimenes locekli vai ar PNP cieši saistītu personu, **Likuma subjekts pastāvīgi īsteno klientu veikto darījumu pastiprinātu uzraudzību**.

10.3. Maksājumu sliekšņu noteikšana darījumu uzraudzībai

NILLTPF risku mazināšanai **Likuma subjektam (kredīta devējam)** darījumu uzraudzības ietvaros jānosaka maksājumu sliekšņi noteiktā laikposmā. Ja minētie sliekšņi tiek pārsniegti, tiek uzskatīts, ka klienta darbība ir netipiska (Noteikumu Nr. 705 47. punkts). Maksājumu sliekšņus katram klientam individuāli nosaka, ņemot vērā kredīta devēja noteikto **klienta izpētes regularitāti, NILLTPF riskus, risku paaugstinošus faktorus**, ievērojot tai skaitā NILTPFNL un pakalpojumu sniedzēja iekšējās procedūrās noteiktos nosacījumus klienta izpētei.

Maksājumu sliekšņus diferencē **atkarībā no klientiem pieejamās maksimālās aizdevuma summas, termiņa un darījumu regularitātes** saistībā ar Noteikumu Nr. 705 50. punktā minētajiem apstākļiem (Noteikumu Nr. 705 48. punkts).

Lai katram klientam individuāli noteiktu adekvātu maksājumu sliekšni, kredīta devējam darījumu uzraudzības ietvaros ir jāizvērtē klientu maksājumu regularitāte, maksājumu pārsniegšanas gadījumi, ja tādi bijuši, jāizanalizē, vai maksājumus ir/nav veikušas kādas trešās personas, ņemot vērā maksājumu maksimālās aizdevumu summas, termiņus un maksājumu regularitāti.

Kredīta devējs par maksājumu sliekšni var sākotnēji arī noteikt, piemēram, klienta ikmēneša maksājumu kā klientam piemītošo maksājumu sliekšni, bet vēlāk uzraudzības ietvaros, uz risku balstītā pieejā to mainīt, ņemot vērā klienta maksājumu apmēru, regularitāti, pārsniegtās summas un citus faktorus klientu izpētes un darījumu uzraudzības ietvaros.

Kredīta devējam iekšējās procedūrās jānosaka principi/kritēriji maksājumu sliekšņu noteikšanai klientiem (piemēram, vai tā būtu kredīta piešķirtā summa vai tās kredīta summas palielinājums par noteiktu procentu noteiktā periodā u.tml.). Jebkurā gadījumā noteiktajam maksājuma sliekšnim katram klientam individuāli ir jābūt **adekvātam**, ņemot vērā klientam piešķiro maksimālo aizdevuma summu, termiņu un darījumu regularitāti ar konkrēto klientu.

Nosakot maksājumu sliekšņus, jāņem vērā, ka paaugstinātu risku kredīta devējam rada tas, vai maksājumu klienta vietā veic trešā persona, nav zināma skaidra naudas līdzekļu izcelsme

attiecībā uz veikto maksājumu, klients vai tā PLG ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai cieši saistīta persona, klients vai tā PLG ir persona, kas saistīta ar augsta riska valstīm, klienta vai tā PLG darbība ir saistīta ar darbības jomu, kurā būtiska loma ir skaidras naudas darījumiem, klienta vai tā PLG iepriekšējā darbības un profesionālā pieredze nav saistīta ar plānoto saimniecisko darbību, saimnieciskā vai profesionālā darbība neatbilst klienta vai tā PLG mantiskajam stāvoklim, jo īpaši attiecībā uz klientiem – juridiskām personām, klients mēģina izvairīties no informācijas sniegšanas vai mēģina slēpt savu saimniecisko darbību un citi faktori (Noteikumu Nr.705 3. sadaļa), kas var ietekmēt NILLTPF risku.

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem, īstenojot darījumu uzraudzību, kā viens no NILLTPF risku mazinošiem pasākumiem ir maksājumu sliekšņu noteikšana tiem maksājumiem, kas tiek saņemti no parādniekiem/debitoriem parādsaistību dzēšanai, t.sk., atsevišķi nosakot sliekšņus vienam maksājumam un maksājumiem gada laikā (Noteikumu Nr. 705 49. punkts). Ievērojot risku novērtējumā balstītas pieejas principu, parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs var noteikt sliekšņus, vadoties no tā rīcībā esošās klientu izpētes ietvaros iegūtās informācijas par paredzamo darījuma attiecību būtību, klienta darbības jomu, nodotajā parādu portfeli esošo saistību vidējo apmēru, kā arī citu iegūto vai uzkrāto informāciju, piemēram, par maksātāju uzvedību, vidējām maksājumu summām. Tāpat var tikt izdalīti atšķirīgi maksājumu sliekšņi bezskaidras naudas maksājumiem un skaidras naudas maksājumiem, gadījumā, ja parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs pieņem maksājumus skaidrā naudā.

Tāpat Noteikumu Nr. 705 51. punkts paredz, ka darījuma attiecību uzraudzības ietvaros parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējam jāseko līdž tam, kas veic parādsaistību apmaksu, proti, uzmanība pievēršama ne tikai maksājumu sliekšņiem un iespējamām pazīmēm, ka persona cenšas veikt maksājumus, lai izvairītos no iespējamiem maksājumu sliekšņiem, bet arī gadījumiem, kad parāda atmaksu veic trešā persona (ne parādnieks/debitors). Papildus, gadījumā, ja parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs pieņem maksājumus skaidrā naudā, darījumu uzraudzības ietvaros īpaša uzmanība jāpievērš gadījumiem, ja tiek pārsniegts parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja noteiktais maksājumu sliekšnis un parāda atmaksu skaidrā naudā veic trešā persona (ne parādnieks/debitors).

Izstrādājot darījumu uzraudzības kārtību, parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējam jāparedz, kāda ir tā rīcība konstatējot, ka ir sasniegts tā noteiktais maksājumu sliekšnis un/vai parāda atmaksu ir veikusi trešā persona (piemēram, tiek lūgts sniegt skaidrojumu par līdzekļu izcelsmi un iespēju robežās izvērtēti personas sniegtie paskaidrojumi, t.sk., par tās saistību ar parādnieku/debitoru, iespēju robežās pārbaudīta personas cita iespējamā cieša saistība ar parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja klientu (vai darījums nav fiktīvs ar mērķi veikt NILLTPF), vai klientam ir identificētas kādas NILLTPF risku paaugstinošas pazīmes, kas kopsakarā ar saņemto maksājumu rada aizdomas par iespējamu NILLTPF, vai konkrētais klienta prasījums, kas nodots parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējam nav netipisks, sarežģīts, neraksturīgs klientam, vai persona, par kuras parādsaistībām maksājumus veic trešā persona, nav PNP, PNP ģimenes loceklis u.c. padziļinātus izpētes pasākumus).

Jāņem vērā, ka informācijas iegūšana no parādnieka/debitora par samaksai izmantoto līdzekļu izcelsmi, neveicot papildus pasākumus sniegtās informācijas pārbaudei, ne vienmēr ir pietiekama rīcība. Piemēram, saņemot skaidrojumu, ka parāda apmaksai izmantoti mantotie līdzekļi, parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs bez papildus pārbaudes nevar būt pārliecināts, ka persona nav melojusi. Šādā gadījumā parāda atgūšana pakalpojumu sniedzējam ir iespējams veikt neatkarīgu pārbaudi Latvijas Vēstnesī, vai tiešām ir tikusi izsludināta tāda mantojuma

lieta un vai ir iestājies notāra noteiktais termiņš, un mantinieks varētu jau būt apstiprināts mantojuma tiesībās.

10.4. Risku mazinoši pasākumi

Risku mazinoši pasākumi darījuma attiecību uzraudzības ietvaros ir Likuma subjekta rīcība riska samazināšanai nolūkā netikt iesaistītai NILLTPF vai sankciju apiešanā vai pārkāpšanai, IKS sistēmai konstatējot potenciālu apdraudējumu (risku palielināšanos). Gadījumos, ja tiek konstatētas izmaiņas darījuma attiecībās, kuru rezultātā, veicot padziļinātu izpēti, risks ir palielinājies – Likuma subjektam ir jāveic papildu pasākumi klienta riska mazināšanai, piemēram:

- papildus informācijas/pierādījumu ieguve par klientu un tā PLG, klienta vai trešās personas veiktajiem maksājumiem;
- sazināšanās ar klientu papildus informācijas iegūšanai par klientu, tā PLG un klienta saimniecisko, profesionālo vai personisko darbību;
- papildus pārbaudes darījumu uzraudzības ietvaros atbilstoši darījuma raksturam un specifikai;
- ierobežojumi klienta darījumiem (piemēram, kvantitatīvi, tikai noteikta veida, darījumu izpilde tikai pēc apliecināšu dokumentu saņemšanas, dažādi sliekšņi u.c.);
- darījuma padziļināts monitorings;
- citi risku mazinoši pasākumi atbilstoši darījuma raksturam un specifikai;
- darījuma attiecību izbeigšana.

11. Ziņošanas pienākums

11.1. Aizdomīgi darījumi

Atbilstoši Likuma 1. panta 17. punkta definīcijai **aizdomīgs darījums** ir darījums vai darbība, kas rada aizdomas, ka tajā iesaistītie līdzekļi ir tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā vai saistīti ar TF un PF vai šādu darbību mēģinājumu.

Likuma subjektam patstāvīgi jāizvērtē darījumi, kas rada aizdomas par NILL, TF un PF vai **šādu darbību** mēģinājumu, izvērtējot darījumam vai darbībām piemītošās aizdomīguma pazīmes un ņemot vērā iegūto un rīcībā esošo informāciju. Pēc aizdomīgā darījuma identificēšanas un izvērtēšanas Likuma subjekts pieņem lēmumu par ziņojuma iesniegšanu vai neiesniegšanu.

Pazīmes, kas varētu norādīt uz aizdomīgu darījumu (piemēram: identifikācijas dokumenti izskatās viltoti; darījuma apliecināšu dokumentu saturs ir pretrunīgs, klienta anketā norādīta pretrunīga informācija, persona nespēj atbildēt uz vienkāršiem jautājumiem, klientu pavada trešā persona, kura atbild uz jautājumiem).

Atbilstoši likuma „Par nodokļiem un nodevām” 22.² pantam Likuma subjektam papildus jāpievērš uzmanība, **tai skaitā aizdomīgiem darījumiem nodokļu jomā** (piemēram, neskaidra naudas līdzekļu izcelsme, darījumā izmantots viltots dokuments u.c. gadījumi).

FID mājaslapā ir pieejami skaidrojoši materiāli Likuma subjektiem par tipoloģijām, ņemot vērā gan tipiskākos gadījumus praksē, gan arī pašu subjektu sniegtās deklarācijas. Likuma subjektam pastāvīgi jāseko līdzi aktuālajām tipoloģijām FID mājaslapā.⁶⁶

11.2. Ziņošana par aizdomīgiem darījumiem

Likuma subjekta **pienākums ir nekavējoties ziņot FID par katru pamatotu aizdomīgu darījumu, tai skaitā aizdomīgu darījumu nodokļu jomā.** Likuma subjektam IKS ir jāiekļauj prasība par ziņošanu ne tikai saistībā ar aizdomīgiem darījumiem, bet tajā skaitā par aizdomīgiem darījumiem nodokļu jomā.

Ziņošanas pienākums attiecas arī uz līdzekļiem, kas rada aizdomas, ka tie tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā vai saistīti ar TF un PF vai šādu darbību mēģinājumu, bet vēl nav iesaistīti darījumā vai tā mēģinājumā. Ziņošanas pienākums attiecas arī uz tādiem gadījumiem, kad bijis pietiekams pamats konstatēt aizdomīgu darījumu, bet **nepietiekamas uzmanības vai nolaidības dēļ** ziņošanas pienākums nav veikts.

Ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem iesniedz FID **nekavējoties.** Arī konstatējot personas, kuras rezidences (reģistrācijas) valsts ir Latvijas Republika, aizdomīgu darījumu nodokļu jomā, ziņojums iesniedzams FID **nekavējoties, norādot, ka tas nosūtāms arī VID.**

Ziņojumus un sliekšņa deklarāciju iesniedz elektroniski, izmantojot FID tīmekļvietnē (<https://goaml.fid.gov.lv>) pieejamo tiešsaistes formu vai augšupielādējot XML datni, kas izveidota atbilstoši FID tīmekļvietnē publicētajai shēmas struktūrai (XSD).

Detalizēta kārtība *goAML* sistēmas lietošanai noteikta Noteikumos Nr. 550, kā arī FID mājaslapā.⁶⁷

11.3. Atturēšanās no darījuma veikšanas

Papildus ziņošanas pienākumam Likumā ir noteikta kārtība, kā atturēties no darījuma veikšanas, ja ir pamatotas aizdomas par darījuma saistību ar NILL vai TF un PF. Arī šajā gadījumā Likuma subjektam iestājas ziņošanas pienākums FID, proti, Likuma subjekts par **atturēšanos** no tāda darījuma veikšanas, par kuru pastāv pamatotas aizdomas par NILLTPF, ziņo FID **nekavējoties, bet ne vēlāk kā nākamajā darbdienā.**

Atturēšanās no darījuma piemēri kreditēšanas pakalpojumu sniegšanā: kreditēšanas līguma nenoslēgšana; papildu finanšu līdzekļu nepiešķiršana; kreditēšanas līguma izpilde/izbeigšana, gadījumā, ja rodas šaubas par finanšu līdzekļu izcelsmi u.c.

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniegšanas kontekstā atturēšanās no darījuma veikšanas nozīmē no parādnieka/debitora vai trešās personas saņemto finanšu līdzekļu parāda summas atmaksai nepārskaitīšana klientam, ja parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējam ir aizdomas, ka šis maksājums ir NILL. Šādā gadījumā parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs sniedz ziņojumu FID ar norādi, ka tas atturas no darījuma veikšanas un gaida turpmākos norādījumus no FID.

⁶⁶ Pieejams: <https://fid.gov.lv/lv/darbibas-jomas/vadlinijas-tipologijas-riki>

⁶⁷ Pieejams: <https://fid.gov.lv/lv/goaml/goaml-rokasgramatas>

Atturēšanās nozīmē neveikt nekādas darbības ar darījumā iesaistītajiem līdzekļiem līdz brīdim, kad saņemts FID rīkojums izbeigt atturēšanos no darījuma veikšanas. Gadījumā, kad atturēšanās no darījuma veikšanas var būt signāls klientam, lai tas mēģinātu izvairīties no atbildības, ir pieļaujama darījuma veikšana, vienlaikus sniedzot ziņojumu par aizdomīgu darījumu FID.

11.4. Aizliegums izpaust ziņošanas faktu

Likuma subjektam, tā vadībai (padomes, valdes locekļiem) un darbiniekiem **nav atļauts informēt** klientu, PLG, kā arī citas personas, izņemot uzraudzības un kontroles institūcijas, **par to, ka ziņas par klientu vai tā darījumu (darījumiem) ir sniegtas FID** un var tikt vai tiek veikta šo ziņu analīze vai pirmstiesas kriminālprocess saistībā ar noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, tajā skaitā NILL, TF vai PF vai šādu darbību mēģinājumu, izņemot Likuma 38.pantā noteiktos gadījumus. Likuma subjektam pēc iespējas jāizvairās no darbībām, kas varētu radīt aizdomas klientam par iespējamu ziņojuma sniegšanu FID.

Gadījumā, ja Likuma subjekts ir pieņēmis lēmumu par atturēšanos no darījuma un par to ziņojis FID, **Likuma subjekts par to klientu neinformē**. Tikai gadījumā, kad saņemts FID rīkojums par līdzekļu iesaldēšanu, Likuma subjekts rakstveidā informē klientu par FID rīkojumu un nosūta klientam FID rīkojuma kopiju, kurā izskaidrota tā apstrīdēšanas kārtība. Taču to īsteno pēc tam, kad Likuma subjekts atbilstoši FID rīkojumā par līdzekļu iesaldēšanu noteikto, veicis darbības līdzekļu iesaldēšanai. Līdzekļu iesaldēšana, atbilstoši FID rīkojumam, veicama nekavējoties.

12. Starptautisko un nacionālo sankciju izpilde

12.1. Sankcijas

Sankcijas ir ārpolitikas instruments, atbilstoši starptautiskajām tiesībām (un Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem nacionālo sankciju noteikšanas gadījumā) attiecībā uz sankciju subjektu noteikti ierobežojumi, kuru mērķis ir miermīlīgā ceļā novērst apdraudējumus starptautiskam mieram un drošībai, panākt tādu valstu rīcību, lai novērstu apdraudējumus un atjaunot mieru, drošību un tiesiskumu reģionā vai valstī. Vienlaikus sankcijas ir arī kā risku pārvaldības rīks, lai mazinātu riskus, kas nākotnē var rasties starptautiskā drošības un biznesa vidē, ja savlaicīgi netiek novērsta atsevišķu subjektu prettiesiskā rīcība.

Par **sankciju subjektu** Sankciju likuma izpratnē ir uzskatāms **starptautisko publisko tiesību subjekts, fiziskā vai juridiskā persona vai cits identificējams subjekts, attiecībā uz kuru noteiktas starptautiskās vai nacionālās sankcijas**.

Sankcijas var būt pret valsti, režīmu, vienību vai personu (fizisku vai juridisku) vērsti pasākumi par starptautisko tiesību, cilvēktiesību pārkāpumiem, visbiežāk pret konkrētām personām, grupām, vienībām ar uzdevumu mainīt to uzvedību.⁶⁸

Atbilstoši Sankciju likumam iespējami šādi sankciju veidi:

⁶⁸ Vadlīnijas efektīvai sankciju ieviešanai Latvijā. Ārlietu Ministrija. Pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/lv/media/3137/download>

1. **finanšu ierobežojumi** – ierobežojumi attiecībā uz piekļuvi finanšu instrumentiem un finanšu līdzekļiem, kas pieder sankciju subjektam vai ir sankciju subjekta turējumā, valdījumā vai kontrolē, arī finanšu pakalpojumu sniegšanu sankciju subjektam;

2. **ieceļošanas ierobežojumi** – sankciju subjektam, attiecībā uz kuru nacionālajās sankcijās noteikts ieceļošanas ierobežojums, ir aizliegts ieceļot un uzturēties vai šķērsot Latvijas teritoriju tranzītā;

3. **stratēģiskas nozīmes preču un citu preču aprites ierobežojumi** – nacionālajās sankcijās noteikts aizliegums sankciju subjektam pārdot, piegādāt, nodot, eksportēt vai citā veidā atsavināt vai darīt pieejamas noteikta veida stratēģiskas nozīmes (divējāda lietojuma) vai citas likumā noteiktas preces vai ļaut tām piekļūt. Informāciju par stratēģiskas nozīmes preču kontroli iespējams iegūt Ārlietu Ministrijas mājaslapā⁶⁹; Papildus informācija par piemērotajiem ierobežojumiem attiecībā uz noteiktu preču eksportu pieejama Starptautiskās tirdzniecības administrācijas oficiālajā tīmekļa vietnē.⁷⁰

4. **tūrisma pakalpojumu sniegšanas ierobežojumi** – aizliegts sniegt pakalpojumus, kuri tieši saistīti ar tūrisma darbībām nacionālajās sankcijās noteiktā teritorijā vai sankciju subjektu, attiecībā uz kuru nacionālajās sankcijās noteikti tūrisma pakalpojumu sniegšanas ierobežojumi.

12.2. Sankciju noteikšanas sekas

PTAC uzrauga, kā Likuma subjekti izpilda starptautiskajās un nacionālajās sankcijās noteiktos **ierobežojumus**.

Gadījumā, ja attiecībā uz sankciju subjektu ir noteikti **finanšu ierobežojumi**, Likuma subjektam ir pienākums nekavējoties un bez iepriekšēja brīdinājuma veikt šādas darbības:

- 1) iesaldēt visus līdzekļus un saimnieciskos resursus, kas tieši vai netieši, pilnībā vai daļēji ir sankciju subjekta, tostarp trešo personu, kuras rīkojas to vārdā vai to vadībā, īpašumā, valdījumā, turējumā vai kontrolē;
- 2) tieši vai netieši nedarīt pieejamus sankciju subjektam, tostarp trešām personām, kuras rīkojas to vārdā vai to vadībā, vai to labā, līdzekļus un saimnieciskos resursus;
- 3) nesniegt sankciju subjektam, tostarp trešām personām, kuras rīkojas to vārdā vai to vadībā, vai to labā, nacionālajās sankcijās noteiktos finanšu pakalpojumus.

Tādejādi Likuma subjektam jāvērtē, tai skaitā ne tikai attiecībā uz klientu, bet arī tā paša **darbības sankciju risks** – iespējamība un draudi pārkāpt vai apiet sankciju prasības un ar sankcijām uzliktos ierobežojumus jo īpaši attiecībā uz finanšu ierobežojumiem.

⁶⁹ Pieejams: https://www.mfa.gov.lv/lv/strategiskas-nozimes-precu-kontrole?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

⁷⁰ Pieejams: <https://www.trade.gov/data-visualization/csl-search>

12.3. Saistošie sankciju režīmi

Latvijā ir juridiski saistoši šādi sankciju režīmi⁷¹:

- Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes noteiktie sankciju režīmi (turpmāk – ANO sankcijas);
- Eiropas Savienības noteiktie ierobežojošie pasākumi (turpmāk – ES sankcijas);
- Latvijas Republikas nacionāli noteiktie ierobežojošie pasākumi⁷² (turpmāk – nacionālās sankcijas);
- Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (*North Atlantic Treaty Organization*, turpmāk – NATO) dalībvalstu sankcijas – šobrīd ASV Valsts kases Ārvalstu aktīvu kontroles biroja (Office of Foreign Assets Control, turpmāk – OFAC) noteiktās sankcijas.⁷³

Izpildoties Sankciju likumā noteiktajiem kritērijiem, var tikt pieņemts lēmums arī par citu NATO vai ES dalībvalstu noteikto sankciju juridiski saistošu piemērošanu⁷⁴.

Likuma subjektam pienākums ir **regulāri, tostarp pēc izmaiņām sankciju sarakstos**, pārbaudīt, vai tā klientu lokā ir personas, kuru vārds, uzvārds vai nosaukums, kā arī cita identifikācijas informācija sakrīt ar sankciju sarakstos norādīto, kā arī pārbaudīt, vai tā klientu lokā ir personas, pret kurām piemērojamas sankcijas, ņemot vērā attiecīgajā sankciju regulējumā noteikto.

Likuma subjektiem par to ir iespējams pārliecināties, piemēram, Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas interneta vietnē⁷⁵ un FID interneta vietnē⁷⁶ (FID ir koordinējošā iestāde Latvijā, kura sniedz papildus informāciju par starptautiskajam un nacionālajām sankcijām, tostarp to veidiem un piemērošanu, sankciju datubāzu uzskaitījumu un citu detalizētu informāciju, kā arī izsniedz atļaujas.), kā arī izmantojot citas datu bāzes, piemēram, Lursoft datu bāzi⁷⁷. Sankciju saraksti bez maksas pieejami, arī izmantojot FID piedāvāto tīmekļa pakalpi, ko iespējams saņemt, izmantojot Valsts informācijas sistēmu savietotāja koplietošanas komponenti [API Pārvaldnieks](#)⁷⁸.

12.4. Sankciju pārkāpšanas riska pārvaldīšanas IKS

Veidojot IKS saistībā ar Sankciju likuma ietvaru, Likuma subjekti, izvērtējot sev pieejamos resursus, lai nodrošinātu pēc iespējas efektīvāku risku vadības sistēmas ieviešanu, sankciju

⁷¹ ES sankcijas. Pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/lv/eiropas-savienibas-un-ano-sankcijas#>
<https://www.mfa.gov.lv/lv/nacionalas-un-asv-ofac-sankcijas>
<https://www.sanctionsmap.eu/#/main>

⁷² Piemēram: <https://likumi.lv/ta/id/292535-noteikumi-par-nacionalo-sankciju-noteiksanu-attieciba-uz-subjektiem-kas-saistiti-ar-korejas-tautas-demokratiskas-republikas>

⁷³ Piemēram: <https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/>
<https://www.mfa.gov.lv/lv/nacionalas-un-asv-ofac-sankcijas>

⁷⁴ Sankciju likuma 11. panta sestā daļa, Ministru kabineta 2024. gada 26. marta noteikumi Nr. 184 “Starptautisko un nacionālo sankciju ierosināšanas un izpildes kārtība”

⁷⁵ Pieejams: <https://www.mfa.gov.lv/lv/sankcijas>

⁷⁶ Pieejams: <http://sankcijas.fid.gov.lv/>

⁷⁷ Pieejams: <https://sankcijas.lursoft.lv/site/index>

⁷⁸ Pieejams: <https://fid.gov.lv/lv/aktualitates/turpmak-sankcioneto-personu-saraksti-bus-pieejami-ari-caur-valsts-informacijas-sistemu-savietotaju>

riska pārvaldības sistēmu var integrēt jau esošajā NILTPFN IKS vai izveidot jaunu IKS efektīvai sankciju risku pārvaldībai.

IKS jābalstās uz Likuma subjekta savai saimnieciskai darbībai piemītošā Sankciju riska novērtējumu, tai jāspēj nodrošināt efektīvu kontroli un jāatbilst Sankciju likuma prasībām.

Likuma subjektam jāņem vērā, ka IKS jāparedz pasākumi, kas ļauj identificēt darbības, darījumus, kas varētu tikt vērtēti kā sankciju pārkāpšanas vai apiešanas gadījumi, kā arī esošo un potenciālo klientu un sadarbības partneru izpēti saistībā ar to saimniecisko darbību augsta riska reģionos.

Sankciju riska pārvaldīšanai IKS un iekšējās politikās un procedūrās būtu nepieciešams vismaz paredzēt:

- kā Likuma subjekts novērtē klientam piemītošo Sankciju pārkāpšanas risku un kādus pasākumus veic tā mazināšanai (piemēram, ierobežo pakalpojumu skaitu, summu vai biežumu);
- kādām pazīmēm, kas var liecināt par paaugstinātu Sankciju risku, Likuma subjekts pievērš uzmanību klienta izpētes ietvaros pirms darījuma attiecību slēgšanas vai darījuma attiecību laikā;
- sankciju ievērošanas uzraudzību (piemēram, kā tiek sekots līdzi sankciju sarakstiem, kāda ir rīcība, darbība vai notikumi liek veikt padziļinātu izpēti, kāda ir rīcība, ja konstatēta viltus pozitīva sankciju saraksta sakritība);
- kā Likuma subjekts konstatē un kāda ir tā rīcība, konstatējot sankciju apiešanas mēģinājumu vai pārkāpšanas gadījumu;
- kāda ir ziņošanas kārtība, konstatējot sankciju apiešanu, mēģinājumu to darīt vai tīšu sankciju pārkāpšanas gadījumu;
- darbinieku pienākumus un atbildību (piemēram, kas pieņem lēmumu par sadarbību ar paaugstināta riska klientu u.tml.), tāpat būtu nepieciešams paredzēt regulāras apmācības darbiniekiem par Sankciju risku pārvaldību;
- sankciju riska novērtējuma, politikas un procedūru pārskatīšanas un aktualizēšanas kārtību.

Situācijā, kad klienta izpētes, tostarp padziļinātās izpētes rezultātā Likuma subjekta rīcībā ir nonākusi informācija, kas norāda uz iespējamību, ka pret uzņēmumā iesaistītu personu ir noteiktas sankcijas, Likuma subjektam ir pienākums veikt klienta padziļināto izpēti, lai apstiprinātu vai noliegtu šo pieņēmumu un izvērtētu dalības apmēru.

Lai nodrošinātu sekmīgu Sankciju likuma prasību izpildi, Likuma subjektam ieteicams nodrošināt uz **tehnoloģiskiem risinājumiem balstītus uzraudzības pasākumus**, piemēram, izmantojot automatizētu sankciju sarakstu pārbaudi – tiek veikta automatizēta klienta, klienta pārstāvja un PLG pārbaude pirms sadarbības uzsākšanas, kā arī sadarbības laikā⁷⁹;

Manuāli uzraudzības pasākumi ir pieļaujami maza izmēra/apjoma komersantiem, pirms pakalpojuma sniegšanas klientam un/vai klienta līdzekļu pieņemšanas, kad Likuma subjekts manuāli veic tā rīcībā esošās informācijas un dokumentu analīzi un pārbaudi, tomēr jāņem vērā, ka manuālas pārbaudes būtiski var palielināt sankciju pārkāpšanas risku.

⁷⁹ Likuma subjekts var izveidot savu tehnoloģisko risinājumu automatizētai sankciju saraksta pārbaudei.

12.5. Ziņošana par iespējamu izvairīšanos no sankciju režīma

Likuma subjektiem ir pienākums nekavējoties Likumā noteiktajā kārtībā ziņot Finanšu izlūkošanas dienestam, ja rodas aizdomas par starptautisko un nacionālo sankciju pārkāpšanu vai pārkāpšanas mēģinājumu.

12.6. Atbildība par sankciju pārkāpšanu

Likuma subjekts nedrīkst veikt darbības, kas pieļautu vai veicinātu sankciju apiešanu vai izvairīšanos no sankciju izpildes, padarot pieejamus finanšu līdzekļus personai, pret kuru ir spēkā esošas sankcijas.

Sodu par sankciju pārkāpšanu nosaka Krimināllikuma 84.pants, paredzot, ka maksimālais sods par starptautisko vai Latvijas Republikas nacionālo sankciju pārkāpšanu ir brīvības atņemšana līdz 8 gadiem.

Savukārt par starptautisko un nacionālo sankciju prasības regulējošu normatīvo aktu pārkāpumu attiecībā uz IKS un sankciju riska pārvaldību, PTAC, to uzraudzībā esošajām personām var piemērot administratīvās sankcijas atbilstoši [Sankciju likuma 13.² panta otrās](#) daļas nosacījumiem.

Papildus avotu sankciju prasību izpildei var izmantot, piemēram, FID mājaslapā pieejamo informāciju⁸⁰ vai Wolfsberg grupas Vadlīnijas sankciju subjektu skrīningam⁸¹.

13. Tehnoloģiskie risinājumi

Lai ieviestu efektīvu klientu izpēti un uzraudzības darbību, Likuma subjektam iespējams izmantot **tehnoloģiskos risinājumus**. IKS tehnoloģiskie risinājumi jāizstrādā, ņemot vērā Likuma subjekta saimnieciskās vai profesionālās darbības modeli, ar to saistītos riskus. IKS tehnoloģiskajam risinājumam jābūt tādām, lai spētu nodrošināt un atspoguļot katram klientam noteikto kopējo NILLTPF risku.

Likuma subjektam jānodrošina, ka tehnoloģiskajā risinājumā tiek atspoguļots katram klientam noteiktais kopējais NILLTPF riska līmenis un par katru novērtējuma procesā konstatēto risku paaugstinošo faktoru atbilstoši riska līmenim veidots klienta kopējais riska profils.

Noteikumi Nr. 705 neuzliek par pienākumu nodrošināt savā darbībā starptautiski atzītas informāciju tehnoloģiju sistēmas, tomēr noteikumi uzliek prasības tehnoloģiskajam risinājumam, ar kuru tiktu veikta klientu un darījumu uzraudzība. Tas, vai Likuma subjekts šo uzraudzību veic, izmantojot tehnoloģiskus risinājumus vai kādus citus risinājumus, ir atstāts Likuma subjekta izvēlē, t.i., Noteikumi Nr. 705 paredz, ka Likuma subjekts pats izvēlas risinājumu, kā veikt klienta izpēti un darījumu uzraudzību. Ja Likuma subjekts izvēlas šo pienākumu veikt izmantojot tehnoloģisku risinājumu, tad tam jāatbilst vismaz tām prasībām, kādas minētas Noteikumu Nr. 705 7. nodaļā.

⁸⁰ Pieejams: <https://sankcijas.fid.gov.lv/>

⁸¹ Pieejams: [https://db.wolfsberg-group.org/assets/29c751c6-f406-4329-a267-1b05aabdd241/Wolfsberg%20Guidance%20on%20Sanctions%20Screening%20\(1\).pdf](https://db.wolfsberg-group.org/assets/29c751c6-f406-4329-a267-1b05aabdd241/Wolfsberg%20Guidance%20on%20Sanctions%20Screening%20(1).pdf)

Piemēri risku ietekmējošām pazīmēm (faktoriem) Kredīta devējiem

Risku pazeminošas pazīmes (faktori)	Risku paaugstinošas pazīmes (faktori)
- LR rezidents ar pastāvīgiem, pārbaudāmiem un regulāriem ienākumiem; - Saprotama personiskās vai saimnieciskās darbības būtība; - Kredīta izsniegšana un atmaksa notiek ar ES bankas/maksājumu pakalpojuma sniedzēja pārskaitījumu; - Neliela kredīta summa; - Kredīta izsniegšana, proti, naudas samaksa tiek veikta preču vai pakalpojumu sniedzējam vai patērētājam uz maksājumu kontu; - Juridiskā forma – publiskā akciju sabiedrība, sabiedrība ar ierobežotu atbildību ar vienkāršu, pārredzamu un saprotamu struktūru; - PLG – Latvijas Republikas rezidents; - PLG darbība Latvijas ietvaros; - Pamatkapitālā un saimnieciskajā darbībā ieguldīto finanšu līdzekļu izcelsme no valstīm, kurās ir pietiekama NILLTPFN uzraudzība; - Juridiskā persona un juridiski veidojumi, kuru pamatdarbība saistīta ar Latvijas Republiku un kuri ietilpst publiski zināmu ārvalstu uzņēmumu grupā ar labu reputāciju; - Latvijā vai EEZ reģistrēts komersants.	- Klients ir PNP, PNP ģimenes loceklis, ar PNP cieši saistīta persona; - Klients ir nerezidents; - Aizņēmums tiek ņemts trešās persona labā; - Klients ir rezidents no augsta riska valsts, rezidents saistīts ar augsta riska valsti (<i>piem., personas ar uzturēšanās atļaujām, t.sk. pastāvīgām uzturēšanās atļaujām</i>); - Klients nevēlas vai izvairās sniegt pieprasīto informāciju, vai ir aizdomas, ka klients vēlas slēpt darbības patieso būtību; - Sniedz nepilnīgu, nepatiesu vai pretrunīgu informāciju; - Klienta kā uzņēmēja saimnieciskā vai profesionālā darbība saistīta ar augsta riska valstīm; - Tiek veiktas ievērojama apjoma naudas līdzekļu pārmaksas; - Kredīta atmaksa tiek veikta no maksājumu konta valstī, kurā nepietiekama NILLTPFN uzraudzība; - Kredīta pirmstermiņa atmaksa tiek veikta neilgi pēc aizdevuma saņemšanas; - Kredīta atmaksu veic trešā persona, ar kuru nesaista radniecība; - Kredīta atmaksa tiek veikta skaidrā naudā; - Tiek veiktas liela apmēra daļējas kredīta pirmstermiņa atmaksas; - Juridiskā forma – biedrības, juridiski veidojumi; - Juridiskā persona reģistrēta zem nodokļu vai beznodokļu valstī vai teritorijā.⁸² - Klienta darbība saistīta ar augsta riska komercdarbības veidiem, piemēram, azartspēļu organizēšana, dārgmetālu tirdzniecība u.c.; - Klients vai klienta PLG saistīts ar nozarēm, kurās ir paaugstināts korupcijas risks; - Sarežģīta un grūti izsekojama īpašnieku struktūra; - Pamatkapitāla un saimnieciskajā darbībā ieguldīto finanšu līdzekļu izcelsme no valstīm, kurās nepietiekama NILLTPFN uzraudzība; - Juridiskā persona, aizņēmējs, saimniecisko darbību veic ārpus Latvijas robežām, jo īpaši sadarbojas ar valstīm, kurās ir nepietiekama NILLTPFN uzraudzība; - Klienta iesniegtie dokumenti rada aizdomas par iespējamu viltojumu vai rada šaubas par to ticamību; - Publiski pieejamā informācija par pārkāpumiem NILLTPF jomā, t.sk. aizdomas par iesaistīšanos NILLTPF, uzsāktas krimināllietas.

⁸² Ministru kabineta 2023.gada 27.jūlija noteikumi Nr. 333 "Zemu nodokļu vai beznodokļu valstu un teritoriju saraksts", informācija par valstīm pieejama Latvijas Vēstnesī un Finanšu ministrijas tīmekļvietnē <https://www.fm.gov.lv/lv/zemu-nodoklu-vai-beznodoklu-valstu-un-teritoriju-aktualais-saraksts>

Piemēri risku ietekmējošām pazīmēm parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem

Risku pazeminošas pazīmes (faktori)	Risku paaugstinošas pazīmes (faktori)
- Latvijā vai EEZ reģistrēts komersants; - Klientam ir skaidra īpašnieku struktūra, dalībnieks un PLG viena un tā pati persona; - Klients, tā PLG nav PNP, tā ģimenes loceklis vai ar PNP saistīta persona; - Klients nodod parāda atgūšanai parādus, kas izriet no Klienta saimnieciskās darbības un neapmaksātiem rēķiniem par ikdienas pakalpojumiem (piemēram, elektroenerģija, telekomunikāciju pakalpojumi, apsaimniekošanas pakalpojumi, maksas autostāvvietas, kredītiestādes, kredītu devēji) vai medicīnas pakalpojumiem; - Parāda apmaksu veic pats parādnieks vai tā ģimenes loceklis; - Parādnieks veic maksājumus no konta Latvijā vai EEZ reģistrētas kredītiestādes; - Parādnieks ir Latvijas Republikas vai EEZ pilsonis (rezidents)*.	- Dalībnieku struktūra apgrūtina PLG noteikšanu; - Dalībnieks vai klients (juridiskā persona) ir čaulas kompānija; - Veic saimniecisko darbību augsta riska nozarē; - Klients sniedz tādas pakalpojumus, kuru sniegšanas fakta dokumentāra pamatošana ir apgrūtināta, piemēram, konsultāciju pakalpojumi, starpniecība darījumos; - Valstī, kas neietilpst EEZ, reģistrēts komersants papildus jāvērtē, vai tā ir augsta riska valsts, kāds ir valsts NILL indekss, konfidencialitāte, nav nepieciešams sagatavot finanšu pārskatus; - Klients (fiziska persona) vai Klienta PLG ir PNP, tās radnieks vai cieši saistīta persona; - Izmanto trešās personas rekvizītus norēķinos, t.sk. rekvizīti, ko norāda atgūto parādu maksājumiem, un rekvizīti norēķiniem ar parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju (piemēram, atgūto naudas līdzekļu pārskaitīšanai norādīti citas personas rekvizīti); - Publiski pieejamā informācija par pārkāpumiem NILLTPF jomā, t.sk. aizdomas par iesaistīšanos NILLTPF, uzsāktas krimināllietas; - Sniedz nepilnīgu, nepatiesu vai pretrunīgu informāciju, piemēram, aizdomas, ka iesniegtie dokumenti nav īsti; - Parādu portfeļu pirkšana-pārdošana cesijas ceļā, darījumiem veidojot sarežģītas shēmas; - Klients vēlas noslēgt ierastai darījumu praksei netipisku darījumu; - Aizdevums izsniegts skaidrā naudā, bet tā atmaksa paredzēta kā pārskaitījums, summa tuvu vai sakrīt ar normatīvajos aktos noteiktajiem griestiem darījumiem skaidrā naudā; - Norēķinās skaidrā naudā; - Netipiski maksājumi vai atmaksas termiņš (lielas summas, veic pārmaksas, samaksā drīz pēc parāda nodošanas, lai gan kreditora sniegtā informācija liecina, ka ilgstoši nemaksāja), maksājumu summas rada aizdomas par izvairīšanos no noteiktajiem sliekšņiem; - Parāda atmaksu veic ar parādnieku nesaistīta trešā persona, t.sk. īpaša uzmanība jāpievērš, ja parādnieks, kura vietā maksā trešā persona, ir PNP, tās ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona; - Parāda atmaksu parādnieka vietā veic vairākas šķietami nesaistītas personas vai viena persona par vairākām atsevišķām personām (pazīme vērtējama kopsakarā ar maksājumu apmēru un iespējamu saistību ar PNP); - Klients un parādnieks saistīti savā starpā, piemēram, tiem ir viens PLG (ja parādnieks ir juridiska persona) - Parādnieks ir PNP, tās radnieks vai saistīta persona*; - Pārrobežu maksājumi no augsta riska valstīm; - Parādnieks ir ārvalstnieks (nav EEZ pilsonis)*.

* pazīmes, kas vērtējamas gadījumā, ja parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja rīcībā ir šāda informācija vai tā parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējam kļūst zināma darījuma attiecību uzraudzības ietvaros, piemēram, veicot padziļināto izpēti.

Klienta anketa Fiziskai personai
Informatīvs materiāls

KLIENTA ANKETA

1. Pamatinformācija

Vārds, uzvārds.....

Personas kods.....

Dzimšanas datums.....

Nodarbošanās

(darba devēja nosaukums, adrese, ieņemamais amats, darbības nozare)

Vai esat politiski nozīmīga persona/politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklis/ar politiski nozīmīgu

(ja atbilde "Jā", pasvītrot atbilstoši)

personu cieši saistīta persona?

(norādīt saistītās politiski nozīmīgas personas vārdu, uzvārdu, amatu, valsti)

2. Kontaktinformācija

Adrese.....

(iela, mājas Nr./korpuss/dzīvokļa Nr., pilsēta, pasta indekss, valsts)

Tālrunis.....

E-pasta adrese

3. Informācija par plānotajām darījuma attiecībām

Darījuma attiecību mērķis

Pakalpojumi, kurus plānots izmantot

.....

.....

.....

Pakalpojumi, kurus, iespējams, varētu izmantot pēc citu personu lūguma

.....

.....

.....

Iespējamās citas personas, kas varētu veikt maksājumus Jūsu vietā.....

.....

.....

(vārds, uzvārds/nosaukums, saistība ar Jums)

4. Līdzekļu, kas tiks izmantoti saistību izpildei, izcelsme

.....

.....

.....

.....

(klienta vārds, uzvārds) (paraksts)

.....

(datums, vieta)

Klienta vietā:

.....

(pilnvarotās personas vārds, uzvārds) (paraksts)

.....

(datums, vieta)

.....

(darbinieka vārds, uzvārds) (paraksts)

.....

(datums, vieta)

Šī Klienta anketa ir informatīvs materiāls!

Likuma subjekts izstrādā Klienta anketas projektu, kas atbilst tā saimnieciskajai darbībai, nozarei, piedāvātajiem pakalpojumiem un nodrošina iespēju klienta izpētes gaitā iegūt pietiekamu informācijas apmēru, lai mazinātu risku tikt izmantotam NILL vai TF un PF darbībās.

Klienta anketa Juridiskai personai

Informatīvs materiāls

KLIENTA ANKETA

1. Pamatinformācija

Nosaukums.....

Reģistrācijas numurs.....

Juridiskā adrese

(iela, mājas Nr./korpuss/dzīvokļa Nr., pilsēta, pasta indekss, valsts)

2. Kontaktinformācija

Biroja faktiskā adrese

(iela, mājas Nr./korpuss/dzīvokļa Nr., pilsēta, pasta indekss, valsts)

Pasta korespondences saņemšanas adrese.....

(iela, mājas Nr./korpuss/dzīvokļa Nr., pilsēta, pasta indekss, valsts)

Tālrunis.....

E-pasta adrese

3. Informācija par saimniecisko darbību

Saimnieciskās darbības nozares

.....
.....
.....

Vai saimnieciskās darbības veikšanai ir nepieciešama licence vai reģistrācija?.....

Uzņēmuma faktiskās saimnieciskās darbības veikšanas ilgums.....

Valstis, kurās uzņēmums veic saimniecisko darbību.....

Uzņēmums šobrīd neveic saimniecisko darbību

.....
.....
.....

(norādīt pamatojumu un plānoto saimnieciskās darbības atsākšanas periodu)

4. Informācija par plānotajām darbībām attiecībā

Darbības attiecību mērķis

Pakalpojumi, kurus plānots izmantot

.....
.....

Iekšējā audita forma (Kredīta devējiem)

NPK.	Iekšējā audita pārbaudes prasību saturs NILLTPFN un Sankciju riska iekšējās kontroles sistēmai (turpmāk – IKS)	Konstatētās neatbilstības	Vērtējums: ATBILST/ DAĻĒJI ATBILST/ NEATBILST	Komentāri/ skaidrojumi
1.	Klientu identifikācijas kārtība pirms darījuma attiecību uzsākšanas.			
2.	Skaitliskā klienta novērtēšanas sistēma, ietverot risku paaugstinošos faktorus.			
3.	Kārtība, kādā tiek novērtēts, dokumentēts un pārskatīts ar klientu, tā rezidences (reģistrācijas) valsti, klienta saimniecisko vai personisko darbību, izmantotajiem pakalpojumiem un produktiem un to piegādes kanāliem, kā arī ar veiktajiem darījumiem saistītais NILLTPF risks.			
4.	Kārtība un apjoms, kādā, balstoties uz likuma subjekta veikto klienta NILLTPF riska novērtējumu un ievērojot normatīvajos aktos noteiktās klienta izpētes minimālās prasības, veicama klienta izpēte, kā arī kārtība, kādā, balstoties uz likuma subjekta veikto klienta NILLTPF riska novērtējumu, veicama klienta darījumu uzraudzība.			
5.	Kārtība, kādā ir uzsākama sadarbība ar klientiem, kuri vai kuru PLG ir PNP, PNP ģimenes locekļi, vai kuri ir ar PNP cieši saistītas personas, t.sk, ka, uzsākot sadarbību ar šādiem klientiem, ir jāsaņem augstākās vadības akcepts.			
6.	Kārtība, kādā un ar kādu regularitāti veicama klientu lietu aktualizēšana, ievērojot uz risku balstītu pieeju.			
7.	Kārtība, kādā tiks nodrošināta darījuma attiecību izbeigšana atbilstoši Likuma 43.panta prasībām, ievērojot savas darbības un sniegto pakalpojumu specifiku.			
8.	Klientu veikto darījumu uzraudzības IT sistēmas, kas ļauj savlaicīgi identificēt netipiski lielus, sarežģītus, savstarpēji saistītus darījumus vai darījumus, kuriem nav ekonomiska vai nepārprotama tiesiskā mērķa.			
9.	Aizdomīgu darījumu atklāšanas kārtība un kārtība, kādā likuma subjekts atturas no aizdomīga darījuma veikšanas.			
10.	Kārtība, kādā tiek ziņots FID un VID par aizdomīgiem darījumiem un šo ziņojumu			

	dokumentēšanu, kā arī kārtību, kādā FID iesniedz sliekšņa deklarāciju (ja attiecināms). Darījuma attiecību uzraudzības informācijas apkopojums, kurā reģistrē visus aizdomīgos darījumus, tai skaitā tādus darījumus, par kuriem izpētes rezultātā pieņemts lēmums neziņot FID.			
11.	Kārtība, kādā tiek uzglabāta un iznīcināta klienta izpētes gaitā, kā arī klienta veikto darījumu uzraudzības gaitā iegūtā informācija un dokumenti.			
12.	Paredzēti darbinieku tiesības, pienākumi, atbildība un darbinieku profesionālās kvalifikācijas un atbilstības standarti.			
13.	Paredzēti Atbildīgā darbinieka novērtēšanas kritēriji. Procedūru, kurā noteikti Atbildīgā darbinieka pilnvaru un pienākumu sadale NILLTPFN jomā, un kārtība, kādā tiek nodrošināta par likuma prasību ievērošanu Atbildīgā darbinieka darbības uzraudzība.			
14.	Kārtība, kādā, ievērojot Likuma subjekta riska profilu, tiek pārbaudīta to darbinieku piemērotība (atbilstība) veicamajiem darba pienākumiem vai amatam, kuri ir tieši iesaistīti NILLTPF risku pārvaldībā;			
15.	Kārtību, kādā Atbildīgais darbinieks izslases viedā veic NILLTFPN darbību kvalitātes paškontroli, vismaz ietverot šādus jautājumus – NILLTPFN darbības, kurām tiek veikta kvalitātes kontrole; kvalitātes kontroles veikšanas biežums; izslases apjoms; kvalitātes kontroles veikšanas dokumentēšana. Auditors pārbauda veiktās paškontroles rezultātus, izslases veidā veicot atsevišķu klientu izpētes lietu pārbaudi, pārliecinoties par Sabiedrības darbības atbilstību izstrādātajām procedūrām.			
16.	Kārtību, kādā izvērtē piesaistītā finansējuma atbilstību prasībām NILLTPFN jomā un tā tiesisko izcelsmi.			
17.	Kārtība, kādā tiek nodrošināta anonīma iekšējā ziņošana par Likuma prasību pārkāpumiem un šādu ziņojumu izvērtēšana, ja, ņemot vērā likuma subjekta darbinieku skaitu, šāda ziņošana ir iespējama.			
18.	Paredzētas politikas un procedūru regulāras darbības pārskatīšanas prasības un kārtību atbilstoši grozījumiem normatīvajos aktos vai likuma subjekta darbības procesos, sniegtajos pakalpojumos, pārvaldības struktūrā, klientu bāzē vai darbības reģionos.			

19.	Metodoloģija NILLTPFN un sankciju riska novērtējumu veikšanai, ir veikts un dokumentēts savai darbībai un klientiem piemītošais NILLTPF risku novērtējums, kā arī atbilstoši savam darbības veidam veikts un dokumentēts starptautiskais un nacionālais sankciju riska novērtējums.			
20.	Paredzēta NILLTPFN un sankciju riska novērtējuma aktualizēšanas kārtība un regularitāte – ir noteikts NILLTPF risku pārskatīšanas un aktualizēšanas termiņš ne retāk kā 3 gadus.			
21.	Paredzēts, ka Atbildīgais darbinieks informē augstāko vadību par NILLTPFN IKS darbību; iesniedz ziņojumu augstākajai vadībai par NILLTPFN risku pārvaldību (ne retāk kā reizi 3 mēnešos)			
22.	Izstrādāta ziņojuma forma un saturs par NILLTPF riska pārvaldību, kā arī Sabiedrības iekšējās procedūrās ir noteikti vispārīgie principi risku pārvaldībai, ierobežošanai un riska apetītei.			
23.	Nodrošinātas apmācības darbiniekiem NILLTPFN jomā (ir noteiktas darbinieku kategorijas, kuriem atbilstoši to pienākumiem tiek nodrošinātas NILLTPFN apmācības).			
24.	Izveidots apmācību plāns darbiniekiem NILLTPFN jomā, ņemot vērā, ka apmācībām jānotiek ne retāk kā reizi gadā, kā arī nodrošināta informācijas saglabāšana par darbinieku apmācībām (dokumentēts apmācību nosaukums, saturs, darbinieka personas dati, amats, struktūrvienība, apmācību vadītājs, rīkotājs, norises vieta, laiks, ilgums, zināšanu pārbaudes rezultāts).			
25.	Nodrošināta neatkarīga iekšējā audita funkcija, kuru veic persona ar pietiekamu profesionālo pieredzi.			
26.	Citi punkti pēc Sabiedrības ieskatiem, saskaņā ar Sabiedrības izstrādāto IKS dokumentāciju, t.i., audita veikšanas brīdī Sabiedrības spēkā esošās politikas, procedūras un citas dokumentācijas NILLTPF novēršanas jomā.			

Papildinformācija (pēc Sabiedrības ieskatiem/ ja nepieciešams plašāks paskaidrojums, apraksts “Komentāru/ skaidrojumu” sadaļai:

Dokumentu saraksts (audita veikšanas brīdī Sabiedrības spēkā esošās politikas, procedūras un citas dokumentācijas NILLTPF novēršanas jomā:

IKS iekšējā audita galvenie secinājumi, konstatētās neatbilstības, ieteikumi un priekšlikumi:

IKS iekšējā audita veicējs/-ēji (vārds, uzvārds, amats, paraksts):

IKS iekšējā audita veikšanas datums:

IKS iekšējo auditu apstiprina:
